

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Н.В. Бахмат, Н.В. Гудима

**КУРСОВА РОБОТА З ФАХОВИХ МЕТОДИК
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА
ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА**

Навчально-методичний посібник

Київ – 2021 рік

*Рекомендовано до друку рішенням ради з
науково-методичної роботи і забезпечення якості освітньої
діяльності та якості вищої освіти педагогічного факультету
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
протокол №7 від 27.08.2021 року*

Рецензенти:

Матвієнко О.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Федій О.А., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Демченко О.П., кандидат педагогічних наук, доцент, Doctor of Philosophy, Ph.D, декан факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Б-30 Бахмат Н.В. Курсова робота з фахових методик початкової освіти: організація дослідження та орієнтовна тематика / [авт.-уклад. Н.В. Бахмат, Н.В. Гудима]. Київ : Міленіум, 2021. 132 с.

Навчально-методичний посібник укладено відповідно до освітньо-професійної програми "Початкова освіта" підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта.

У навчально-методичному посібнику розкрито особливості організації наукового дослідження під час написання курсових робіт із фахових методик початкової освіти; визначено рекомендації щодо збирання та систематизації матеріалу з досліджуваної проблеми, збору та опрацювання літератури, оформлення тексту курсової роботи, захисту тощо. Матеріали допоможуть здобувачам вищої освіти вибрати актуальну тему курсової роботи відповідно до особливостей майбутньої педагогічної діяльності в початковій школі, наукових інтересів та індивідуальних можливостей.

Навчально-методичний посібник рекомендовано здобувачам педагогічних факультетів університетів, інститутів, коледжів і науково-педагогічним працівникам, які керують науковими роботами.

ISBN 978-966-8063-79-9

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
1.1. Основні терміни та визначення	5
1.2. Нормативні документи	12
1.3. Принципи організації та проведення курсового дослідження	14
1.4. Організація і керівництво курсовими роботами	15
1.5. Основні етапи курсового дослідження	20
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ КУРСОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	24
2.1. Структура курсової роботи	26
2.1.1. Титульний аркуш роботи	27
2.1.2. Зміст	27
2.1.3. Перелік умовних позначень, скорочень і термінів	28
2.1.4. Вступ	28
2.1.5. Основна частина	44
2.1.6. Висновки	46
2.1.7. Список використаних джерел	47
2.1.8. Додатки	49
РОЗДІЛ III. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	51
3. 1. Загальні вимоги до оформлення курсової роботи	51
3.2. Вимоги до оформлення структурних частин курсової роботи	52
3.2.1. Рисунки і таблиці	54
3.2.2. Ілюстрації	57
3.2.3. Формули і рівняння	59
3.2.4. Правила пунктуації у тексті з формулами	60
3.2.5. Покликання та цитування на використані джерела	60
3.2.6. Список використаних джерел	62
3.2.7. Додатки	64
3.2.8. Використання комп'ютерних технологій у процесі оформлення курсової роботи	64
РОЗДІЛ IV. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ	68
4.1. Організаційна підготовка до захисту курсової роботи	68
4.2. Процедура захисту курсової роботи	70
4.3. Оцінювання курсової роботи	72
4.4. Типові помилки під час написання курсових робіт	75
РОЗДІЛ V. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ ФАХОВИХ МЕТОДИК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	77
5.1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	78
5.2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	84
5.3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	91

РОЗДІЛ VI. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ВИБІРКОВОГО БЛОКУ ДИСЦИПЛІН ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»	99
6.1. ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ	99
6.2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ	102
6.3. ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА	104
6.4. ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА	108
6.5. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	110
РОЗДІЛ VII. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ВИБІРКОВОГО БЛОКУ ДИСЦИПЛІН ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА «МОВА І ЛІТЕРАТУРА (АНГЛІЙСЬКА)»	112
7.1. ШКІЛЬНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	112
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	116
ДОДАТКИ	119
Додаток А Зразок титульної сторінки курсової роботи	119
Додаток Б Орієнтовний зміст курсової роботи з методики навчання мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі	120
Додаток В Приклади оформлення бібліографічного опису	121

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. 1. Основні терміни та визначення

Динамізм, властивий сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, інтелектуалізації, зміна техніки і технології в усьому світі потребують високого рівня освіти, який відповідає суспільним вимогам і світовим стандартам. Сучасне суспільство сьогодні потребує творчих людей, тому формування освіченої творчої особистості є одним з першочергових завдань модернізації освіти в Україні. В умовах реалізації концепції «Нова українська школа» пріоритетними є такі якісні характеристики фахівців у галузі початкової освіти, як ініціативність, діловитість, сміливість пошуку, готовність та здатність до творчості, конкурентоспроможність та конкурентоздатність.

Усвідомлення соціально-економічної ситуації в Україні, залежності її майбутнього від людей, здатних творчо вирішувати наявні проблеми, зумовлює необхідність реалізації одного з основних напрямків відродження системи освіти – підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності, духовного та економічного потенціалу суспільства.

Заклад загальної середньої освіти покликаний формувати особистість, здатну активно перетворювати власні творчі можливості, а вчитель повинен уміти виховувати таку особистість.

Відповідно до навчальних планів закладів вищої освіти (ЗВО) України на педагогічних факультетах виконуються курсові роботи з фахових методик, які є важливою формою самостійної пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти в освітньому процесі. Вони сприяють більш глибокому та міцному засвоєнню знань з фахових навчальних дисциплін, розвитку пізнавальних інтересів, залученню до цілеспрямованої науково-дослідницької роботи, формуванню творчого ставлення до майбутньої професійної діяльності вчителя.

Курсова робота є одним із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького, творчого характеру, видом наукової роботи, самостійним навчально-науковим дослідженням здобувача вищої освіти, що виконується на 4 курсі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з фахових методик початкової освіти, що передбачено навчальним планом спеціальності.

Мета виконання курсової роботи полягає в поглибленні, узагальненні й закріпленні знань здобувачів вищої освіти зі спеціальних навчальних дисциплін і формування навичок застосування їх до комплексного вирішення конкретного фахового завдання й вироблення вміння самостійно працювати з навчальною і науково-методичною літературою, історичними джерелами, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології.

Згідно з положенням «Про організацію освітнього процесу у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка» курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання, та їх застосування для комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Курсова робота повинна мати достатній *теоретичний рівень*, бути написаною на основі глибокого вивчення сучасних психолого-педагогічних та науково-методичних досліджень, робіт з суміжних дисциплін і зібраного дослідником фактичного матеріалу. Напрямок пошукової діяльності у процесі виконання курсової роботи може мати *теоретичний (реферативний)* або *дослідницький (практичний)* характер.

Теоретична курсова робота передбачає вправний виклад сторонніх думок і висловлення власної позиції з цього приводу.

Робота з написання теоретичної курсової роботи загалом нагадує написання реферату, але має суттєві відмінності. По-перше, у теоретичній курсовій роботі автор **ОБОВ'ЯЗКОВО** повинен висловити свою думку щодо питань теми дослідження. Але як рекомендації можна наводити думки інших учених з досліджуваної теми. По-друге, теоретична курсова робота

повинна мати дещо більший обсяг у порівнянні з рефератом (*до 30 сторінок (з урахуванням списку використаних джерел)*).

Написання теоретичної курсової роботи передбачає огляд літератури, висвітлення та узагальнення педагогічного досвіду, на засадах чого розробляється можливий варіант методики проведення уроку, діагностичного опису рівня розвитку знань і вмінь учнів у галузі початкової освіти тощо. Викладання освітніх галузей початкової освіти не можна вважати достатньо відповідними вимогам професійно-педагогічної підготовки кваліфікованого фахівця, а тому їх слід доповнювати пропозиціями здобувача вищої освіти щодо внесення конструктивних елементів у чинні методики їх реалізації, вдосконалення навчальних і виховних систем. Окрім того, компілятивному викладанню матеріалу запобігає дотримання вимог наукового аналізу, синтезу, узагальнення, що є важливим для кожного здобувача вищої освіти.

У теоретичній курсовій роботі важливо вказати різні позиції щодо питання, яке досліджується. Краще, якщо в роботі буде описано певну проблему, але при цьому важливо не тільки вказати на невирішені питання в досліджуваному явищі чи процесі, але й показати напрями їх вирішення. Варіантом для написання курсової роботи може бути застосоване «звуження» теми курсової роботи до конкретного прикладу.

У курсовій роботі цього типу здійснюється теоретичний аналіз найбільш вагомих та актуальних досліджень з обраної теми. Для надання дослідженню творчого характеру є необхідним:

1. самостійний підхід до аналізу психолого-педагогічних і методичних досліджень;
2. порівняння різних точок зору на проблему, що розглядається;
3. оцінювальні судження з приводу основних теоретичних положень, а не описовий переказ результатів досліджень з обраної теми;
4. зв'язок із практикою початкової школи.

У теоретичних курсових роботах також може бути проаналізовано методики прикладного (експериментального) дослідження з теми, що вивчається, але без проведення самого дослідження. *За структурою теоретична курсова робота передбачає розподіл тексту за розділами та підрозділами.*

Значення теоретичної курсової роботи є інтегральною характеристикою впливу проведеного наукового дослідження на педагогічні ідеї, методи та технології комплексним показником його перспективності, доказовості, концептуальності. Зазначається, що конкретно в теоретичному плані вдалося виявити в результаті проведеного дослідження.

Курсова робота з практичною частиною передбачає обов'язкове проведення самостійного дослідження або ґрунтовний аналіз педагогічного явища чи процесу з обов'язковою розробкою ВЛАСНИХ проєктно-практичних рекомендацій щодо розв'язання проблеми, здійснення вдосконалення явища чи процесу.

Прикладне дослідження може бути організовано по-різному, в залежності від навчальної дисципліни, з якої виконується робота. Наприклад, у курсових роботах з фахових методик початкової освіти потребується обов'язкове проведення констатувального експерименту, який встановлює наявність певного факту, явища, проблеми.

Робота *дослідницького* характеру передбачає організацію, проведення та аналіз експерименту в період практики (навчальної (навчально-виховної практики в початковій школі) та виробничої (педагогічної практики в початковій школі). Курсова робота цього виду повинна мати обсяг у *25-30 сторінок друкованого тексту (з урахуванням списку використаних джерел).*

Наприклад, у курсовому дослідженні «Методика підвищення ефективності навчальної роботи молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» доцільно провести *хронометрування* домашньої

навчальної роботи; *анкетування і діагностичні бесіди з учнями з питань організації їх пізнавальної діяльності вдома; проаналізувати зміст і обсяг домашніх завдань з предмету дослідження.*

Отже, значення курсової роботи практичного характеру має характеризувати реальні зрушення в освітньому процесі, які можуть бути досягнуті через упровадження в педагогічну практику результатів проведеної роботи. Виділяють два можливі шляхи такого впровадження:

- безпосередній, коли отримані результати адресуються закладам загальної середньої освіти і педагогам для використання;
- опосередкований, коли результати вводяться в педагогічну теорію та як складник цієї теорії впливають на практику.

Тематика курсових робіт зі фахових навчальних дисципліни щорічно затверджується кафедрою, відповідає завданням навчальних дисциплін і тісно пов'язується з практичними потребами фаху. Враховується потенційна можливість переростання курсової роботи у дипломну. Здобувачам вищої освіти надається право вільного вибору теми курсової роботи.

Перелік дисциплін, за якими передбачено виконання курсових робіт, календарні терміни їх виконання зазначено в навчальних планах підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта, можуть бути змінені на засіданні кафедри.

У процесі роботи над курсовим дослідженням значно розширюється науково-теоретичний світогляд здобувача вищої освіти з обраної проблеми, формуються вміння самостійного опрацювання літературних джерел, аналізу педагогічного досвіду, засвоюється методика здійснення наукових досліджень.

Написання курсової роботи, як і будь-якого іншого наукового дослідження, – це тривалі роздуми над обраною темою, глибоке вивчення психолого-педагогічної, методичної літератури та досвіду професійної

діяльності вчителів початкових класів, висування наукової гіпотези, пошук шляхів вирішення проблеми, їхня реалізація в практичній діяльності у процесі проходження навчальної та виробничої педагогічної практики, формулювання висновків і, нарешті, копітка робота із вдосконалення остаточного варіанту роботи – його наукове структурування та бібліографічне оформлення.

Завданнями курсової роботи є:

- систематизація наукових знань;
- поглиблення рівня й розширення обсягу професійно значущих знань, умінь і навичок;
- формування вмінь і навичок самостійної організації науково-дослідної роботи;
- оволодіння сучасними методами пошуку, опрацювання й використання інформації тощо.

Курсова робота не може бути простою компіляцією і складатися з фрагментів різних статей і книг. Вона має бути науковим, завершеним матеріалом, містити факти й дані, що розкривають взаємозв'язок між явищами, процесами, аргументами, діями, та демонструвати певну новизну: узагальнення літературних джерел, матеріалів емпіричних досліджень, в яких є авторське бачення проблеми та її вирішення. Цьому загальнотеоретичному положенню підпорядковується структура курсової роботи, її мета, завдання, методика дослідження та висновки.

Дослівне запозичення тексту іншого автора, яке не супроводжується покликанням на джерело, називається ПЛАГІАТОМ і суворо карається в науковому середовищі. Робота, автор якої допустився плагіату, знімається з розгляду незалежно від стадії підготовки без права її повторного захисту.

Загальні вимоги до курсових робіт

Робота має носити характер пілотажного емпіричного дослідження, в межах якого здобувач вищої освіти повинен:

- чітко визначити мету, теоретичні та емпіричні завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, обґрунтувати його актуальність, сформулювати методологічні основи і гіпотезу, відзначити наукову і практичну значимість роботи;
- продемонструвати вміння працювати з професійними текстами (монографіями, статтями наукового характеру, матеріалами наукових конференцій);
- продемонструвати вміння написання наукового тексту, враховуючи стильові особливості науково-педагогічних текстів, логіки їх побудови та викладу;
- продемонструвати вміння організації діагностичної та експериментальної роботи;
- продемонструвати навички первинної статистичної обробки матеріалів дослідження (описова і порівняльна статистика);
- продемонструвати логіку викладу і педагогічної (фахової) інтерпретації отриманих емпіричних даних;
- включати у текст курсової роботи елементи авторського новаторства у вигляді аргументованого викладу власної думки, самостійну інтерпретацію отриманих даних, а також їх обговорення в межах існуючих педагогічних теорій і концепцій;
- на захист продемонструвати володіння категоріальним апаратом, навички доповіді наукового тексту, ведення наукової дискусії.

1.2. Нормативні документи

1. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, IDT) : ДСТУ ГоСТ 7.1:2006. На заміну ГОСТ 7.1-84, ГОСТ 7.16-79, ГОСТ 7.18-79, ГОСТ 7.34-81, ГОСТ 7.40-82. Чин. 2007-07-01. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с. (Національний стандарт України).
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF/>
3. Кодекс академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) від 29.04.2021 р. № 55-ОД [Електронний ресурс]. URL : https://drive.google.com/file/d/1W_tRKAqt4kKFyD1zNzR76uxVZY3mUjBV/view.
4. Концепція «Нова українська школа»: затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
5. Методичні рекомендації з написання та оформлення дипломних робіт студентами Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / [упорядники : А. С. Попович, Н. М. Розумяк ; за ред. А. С. Попович]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 66 с.
6. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт (проектів) у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. URL : <https://goo.su/8dp5>.
7. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами) від 26.02.2020 р. №25-ОД [Електронний ресурс]. URL : <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>.

8. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, наказ ректора від 28.08. 2020 р. №95-ОД [Електронний ресурс]. URL : <https://drive.google.com/file/d/1fjt5mTcwrKgEpV8cjNYUM7Gal6MikA4o/view>.
9. Положення про освітні програми в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція) від 30.10.2020 р. №117-ОД [Електронний ресурс]. URL : <https://drive.google.com/file/d/1apkc4bdu4wTDTUFtQAsNdFAExi9GLi6d/view>.
10. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел згідно «Бюлетень ВАК України», № 5, 2009 [Електронний ресурс]. URL : http://www.zerkalov.kiev.ua/sites/default/files/literatura_kl.pdf.
11. Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 8302:2015. URL : <http://library.kpnu.edu.ua/wp-content/plugins/pdfjsviewer-shortcode/pdfs/web/viewer.php?file=http%3A%2F%2Flibrary.kpnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2018%2F06%2FBO-za-vymogamy-DSTU-8302-pdf&download=true&print=true&openfile=false>.
12. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/l556-18>.
13. Типові освітні програми для 1–4 класів Нової української школи. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli/>.

1.3. Принципи організації і проведення курсового дослідження

При організації і проведенні курсового дослідження необхідно керуватися такими основними принципами, які визначають підхід до вивчення проблем, методику добору фактів та способів аналізу:

1. *Принцип цілісного вивчення педагогічного явища і процесу* зобов'язує проводити будь-яке дослідження в єдності з цілісним формуванням особистості й у цілісному освітньому процесі. Реалізація цього принципу передбачає встановлення зв'язку якостей, що вивчаються, з сутнісними сторонами особистості, розкриття різноманітності зовнішніх впливів на формування якостей особистості, що є предметом вивчення, чітке визначення місця досліджуваного педагогічного явища в цілісному освітньому процесі.

2. *Принцип комплексного використання методів дослідження* обумовлений складністю самого педагогічного процесу, його діалектичністю. Будь-який факт і явище в педагогічному процесі пов'язані з іншими, мають відкриті та приховані зв'язки, прості й складні залежності. Принцип вимагає багатоцільової установки при вивченні педагогічного явища, охоплення якомога більшої кількості його зв'язків, урахування зовнішніх впливів при проведенні дослідження за допомогою різноманітних методів, постійної перевірки і уточнення отриманих даних.

3. *Принцип об'єктивності* вимагає вивчення кожного факту за допомогою декількох методів, перевірки, уточнення фактичного матеріалу, співставлення даних свого дослідження з даними інших досліджень, фіксації всіх проявів (позитивних і негативних).

4. *Принцип єдності вивчення і виховання особистості* обумовлений тим, що в педагогічному експерименті необхідно одночасно вирішувати декілька завдань: вивчати дітей, стимулювати їхнє самопізнання і виховувати їх, аналізувати і узагальнювати результати експериментальної роботи, бути одночасно дослідником і вихователем.

5. *Принцип вивчення явища в його зміні і розвитку* стверджує, що сутність явища, процесу, якості, що вивчаються, можливо вивчити, зрозуміти, виміряти лише у взаємозв'язку з іншими явищами, якостями, процесами, у розвитку і суперечностях.

6. *Принцип історизму* дозволяє досліднику здійснювати порівняння, аналогії, бачити найбільш суттєві і стійкі зв'язки явища, яке вивчається, впродовж тривалого проміжку часу, виявити тенденції, зміни в педагогічному процесі, показати вплив практики на розвиток ідеї і навпаки.

7. *Принцип поєднання наукової сміливості з особливо великою передбачливістю* надзвичайно актуальний у педагогічному дослідженні, оскільки в ньому беруть участь школярі, і невдачі тут недопустимі. Необхідно шукати нові рішення проблем, складати сучасні методики, але одночасно передбачати можливі недоліки, періодично робити «зрізи» в ході експерименту.

8. *Принцип глибинного розгляду проблеми* означає, що суттєве можна відшукати тільки тоді, коли заглибишся в діалектику явища, яке вивчається.

1.4. Організація і керівництво курсовими роботами

Перелік тем курсових робіт із спеціальності 013 Початкова освіта визначають у ЗВО до початку навчального року. Тематику курсових робіт на наступний навчальний рік розробляє, затверджує і оприлюднює на своїй веб сторінці чи в модульному об'єктно-орієнтованому динамічному навчальному середовищі (MOODLE) кафедра теорії та методик початкової освіти до 20 травня поточного навчального року. Тематика курсових робіт має відповідати завданням і змісту навчальної дисципліни, бути актуальною та пов'язаною з практичними потребами конкретного фаху.

Тематика курсових робіт повинна бути безпосередньо пов'язана з узагальненим об'єктом діяльності фахівця в галузі початкової освіти рівня

вищої освіти бакалавр. Редакція назв тем курсових робіт повинна бути конкретною і містити процедуру діяльності та продукт, що отримуємо.

Здобувачеві вищої освіти надається право обрати тему курсової роботи з орієнтовної тематики кафедри або з проблем, які розробляються відповідно до комплексного плану наукових досліджень викладачів кафедри, а також запропонувати власну тему, що відповідає його нахилам та інтересам.

Офіційно теми закріплюють за здобувачами вищої освіти в осінньому VII семестрі для здобувачів вищої освіти першого бакалаврського.

Керівництво курсовою роботою здійснюється, зазвичай, кваліфікованими науково-педагогічними працівниками кафедри теорії та методик початкової освіти. Керівником курсової роботи з дисциплін фахового спрямування навчального плану є, зазвичай, лектор, проте завідувач кафедри може призначити керівником курсової роботи викладача, який забезпечує проведення практичних занять, або іншого викладача кафедри. Керівником курсової роботи може бути призначений і запрошений фахівець, який виконує відповідні обов'язки за сумісництвом.

Керівників обраних здобувачами вищої освіти курсових робіт (проектів) та їх виконавців затверджує теорії та методик початкової освіти.

Науковий керівник допомагає здобувачами вищої освіти правильно обрати тему курсової роботи, розробляє завдання, дає поради зі специфіки виконання роботи, проводить консультації за складеним спільно із здобувачем вищої освіти графіком.

Вибір теми – складний і відповідальний етап у підготовці до написання курсової роботи, який за умови свідомого та ретельного підходу сприяє успішному її виконанню. Обираючи тему курсового дослідження, *необхідно*:

1. керуватися суспільними потребами в розробці тієї чи іншої проблеми;
2. ґрунтуватися на особистих пізнавальних інтересах і можливостях;
3. враховувати спеціальність та обраний блок вибіркових дисциплін, здобувачами вищої освіти – і характер виробничої діяльності, що

дозволить їм не тільки поглибити та систематизувати знання, але й поєднати теоретичні положення з педагогічною практикою, провести змістовне наукове дослідження, сформулювати шляхи вирішення педагогічної проблеми, що вивчається;

4. поєднувати розробку теми курсової роботи з фахових методик початкової освіти з попередньою науково-дослідницькою діяльністю з суміжних дисциплін.

У розробці орієнтовної тематики курсових робіт з конкретної фахової методики початкової освіти слід враховувати актуальні проблеми навчання та виховання на сучасному етапі розвитку початкової школи, їх значення у професійній підготовці майбутніх учителів.

Здобувач вищої освіти обирає тему курсової роботи відповідно до переліку тем, розроблених науково-педагогічними працівниками кафедри, а також керуючись своїми науковими інтересами та вподобаннями. В окремих випадках майбутнім фахівцям дозволяється сформулювати й запропонувати для дослідження власну тему. Її затвердженню мають передувати обґрунтування вибору та згода викладача на керівництво запропонованою темою. Після обрання теми курсової роботи необхідно узгодити її з науковим керівником.

Тематика курсових робіт повинна відповідати завданням вивчення конкретної фахової навчальної дисципліни та підготовки педагогів із відповідного профілю; відповідати сучасному рівню розвитку певної галузі науки й досвіду виробничої діяльності.

Зміна теми курсової роботи допускається у випадках за обґрунтованим клопотанням самого здобувача вищої освіти або за ініціативою наукового керівника. Одна тема курсової роботи з переліку пропоновано списку обирається одним здобувачем академічної групи.

Процес виконання курсової роботи має бути забезпечений підручниками, навчальними посібниками, методичною, довідковою літературою, технічними та іншими навчально-допоміжними засобами.

Проведення курсового дослідження – процес тривалий і трудомісткий.

Тому здобувачам вищої освіти необхідно відразу ж приступити до вивчення проблеми згідно з орієнтовним планом-графіком, який погоджується з науковим керівником. Викладач проводить планові індивідуальні та колективні консультації, які дають можливість своєчасно виявляти труднощі, що зустрічаються у майбутніх вчителів у процесі самостійної роботи, надає їм своєчасну допомогу, викликає їх на позапланові консультації, що носять обов'язковий характер.

Обов'язками керівника курсової роботи є:

- допомога здобувачу вищої освіти у розробленні календарного плану виконання роботи із зазначенням його термінів;
- рекомендація здобувачу вищої освіти необхідної навчальної, наукової, методичної й довідкової літератури та інші матеріалів, що можуть бути використані у процесі написання курсової роботи;
- надання здобувачу вищої освіти методичних рекомендації кафедри щодо виконання курсової роботи;
- надання здобувачу вищої освіти згідно із затвердженням на кафедрі графіком консультативної допомоги у виконанні курсової роботи;
- періодична перевірка виконання календарного плану та правильності виконання здобувачем вищої освіти окремих етапів роботи;
- вичитування робочого варіанту курсової роботи із зауваженнями щодо змісту, який належить обов'язково врахувати здобувачеві вищої освіти (за необхідності);
- вичитування та редагування висновків;

- розгляд роботи в остаточному варіанті, звертаючи увагу здобувача вищої освіти на недоліки в її змісті та оформленні, які ще доцільно й можливо усунути до захисту;
- консультування здобувача вищої освіти щодо підготовки табличного та ілюстративного матеріалу (за необхідності), який має демонструватися під час доповіді на захисті курсових робіт;
- консультування здобувача вищої освіти щодо змісту його доповіді під час захисту роботи;
- висловлення останніх зауважень (за наявності) і побажань після розгляду роботи керівником.

Здобувач вищої освіти, який виконує курсову роботу, має право:

- обирати тему курсової роботи з низки запропонованих кафедрою або запропонувати власну тему з обґрунтуванням доцільності її розробки та можливості виконання;
- працювати над виконанням курсової роботи в аудиторії, обладнаній комп'ютерною технікою, довідковою літературою тощо;
- отримати методичні вказівки щодо виконання та оформлення структурних складових роботи;
- користуватися лабораторною та інформаційною базою кафедри для проведення наукових досліджень за темою курсової роботи;
- отримувати консультації керівника роботи;
- самостійно обирати оптимальні варіанти розв'язання завдань роботи тощо.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- своєчасно обрати тему курсової роботи та отримати конкретні завдання від керівника щодо добору та опрацювання необхідних матеріалів;
- дотримуватися календарного плану виконання курсової роботи;
- регулярно інформувати керівника про стан виконання роботи, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки;
- самостійно виконувати роботу;

- дотримуватися вимог наукової етики, зокрема недопущення плагіату, фальсифікації результатів тощо;
- у процесі розробки питань враховувати сучасні досягнення науки і техніки, використовувати передові методики наукових та експериментальних досліджень, приймати оптимальні рішення із застосуванням системного підходу;
- використовувати сучасні інформаційні технології;
- своєчасно й адекватно реагувати на зауваження та рекомендації керівника роботи;
- у встановлений термін подати роботу для перевірки керівнику й після усунення недоліків повернути їх керівникові для отримання позитивної оцінки;
- у встановлені терміни подати курсову роботу до захисту тощо.

До захисту допускають курсові роботи, оформлені відповідно до чинних вимог.

Кафедра теорії та методик початкової освіти (зокрема керівники курсових робіт) забезпечує здобувачів вищої освіти до початку виконання курсової роботи методичними вказівками з написання такого виду робіт.

У випадку, коли здобувач вищої освіти не виконав план і завдання курсової роботи, постійно порушував графік звітування про хід виконання, за поданням керівника роботи на засіданні кафедри розглядають питання про неможливість допуску такої роботи до захисту.

1.5. Основні етапи курсового дослідження

Підготовка курсової роботи передбачає такі основні етапи виконання, кількість яких може бути різною в залежності від змісту й завдань дослідження.

Зміст основних етапів курсового дослідження наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Етапи проведення курсового дослідження

I етап підготовчий етап	Визначення мети, завдань, структури і методів дослідження Складання плану курсової роботи. Здійснення пошуку теоретичної й емпіричної інформації (робота з каталогами, складання списку використаних джерел, робота з книгою, виписки, тези, конспектування, ксерокопіювання важливого і цікавого матеріалу, розробка програми й інструментарію дослідження) та визначення її обсягу. Систематизація відібраного матеріалу, його вивчення й підготовка короткої історії виявлення й вивчення проблеми дослідження.
II етап етап роботи над змістом	Написання чернеткового варіанту роботи та висловлення власної думки з визначених питань. Робота над висновками з кожного розділу. Оформлення науково-довідкового апарату роботи (наскрізні покликання, список використаних джерел).
III етап заключний етап	Виправлення роботи відповідно до зауважень наукового керівника. Підготовка остаточного варіанту роботи з урахуванням вимог наукового оформлення. Подання курсової роботи на захист.

Процес реалізації курсової роботи вибудовується відповідно до календарного плану:

- останній місяць семестру, який передує за навчальним планом курсовій роботі – вибір теми курсової роботи та її попереднє обговорення з керівником;
- перший місяць семестру – пошук, підбір, систематизація і аналіз матеріалів з теми курсової роботи, складання плану курсової роботи й обговорення його з керівником;
- другий місяць семестру – написання чернеткового варіанту курсової роботи;
- третій місяць семестру – написання остаточного варіанту курсової роботи;
- четвертий місяць семестру – захист курсової роботи.

Залежно від індивідуальних особливостей здобувача вищої освіти, рівня його теоретичної підготовки та загальної дослідницької культури, робота може бути виконана у скорочені терміни.

Погодження чернеткового варіанту курсової роботи з науковим керівником

Курсове дослідження доцільно спочатку виконувати в чернетковому варіанті, оскільки це дає змогу враховувати зауваження та побажання наукового керівника і внести до тексту певні зміни, доповнення, відкоригувати окремі частини, уникнути нелогічності в структурі, змісті тощо.

Чернетку курсової роботи необхідно писати на аркушах паперу лише з однієї сторони з полями не менше 5 см (це дасть змогу науковому керівникові позначити свої зауваження, побажання; здобувачу вищої освіти – внести зміни до тексту), ручкою (синього або чорного кольору чітко і розбірливо) або набирати текст чернеткового варіанта роботи на комп'ютері.

Підготовку чернетковому варіанта курсової роботи не потрібно залишати на останні дні встановленого терміну, оскільки навіть досвідчені фахівці змушені деколи доопрацьовувати свої аналогічні матеріали. Чим раніше здобувач вищої освіти подає чернетку, тим більше часу в нього залишається для вдосконалення структури та змісту роботи.

Усунення зауважень і врахування рекомендацій наукового керівника

Отриманий після перегляду науковим керівником чернетковий варіант повинен бути обов'язково доопрацьований здобувачем вищої освіти. Необхідно внести правки наукового керівника, остаточно відкоригувати зміст.

Подача остаточного варіанту курсової роботи науковому керівникові

Лише після повторного погодження чернетки курсової роботи з науковим керівником можна оформити чистовий варіант. Рукопис потрібно передруковувати заново. Не дозволяється робити текстові вставки.

Впевнившись у тому, що надрукований рукопис не має граматичних, орфографічних та пунктуаційних помилок, що заголовки і підзаголовки у змісті подано в тій самій послідовності й тому самому словесному формулюванні, в якому вони наведені в тексті роботи та починаються на зазначених у змісті сторінках; якщо сторінки розміщені у правильній послідовності, рукопис брошурують і подають науковому керівникові.

Курсова робота друкується та подається у паперовому варіанті на кафедру.

Науковий керівник оцінює курсову роботу за системою («А», «В», «С», «D»).

Захист курсової роботи

До захисту курсових робіт допускаються лише ті здобувачі вищої освіти, які отримали позитивну оцінку наукового керівника.

Захист курсової роботи відбувається у встановлений час у присутності здобувачів вищої освіти, членів комісії, в складі якої є науковий керівник і викладачі кафедри, на якій виконано роботу.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ КУРСОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Особливості проведення наукових досліджень у курсових роботах визначаються загальними та специфічними вимогами, які висуваються до наукових робіт. Цей розділ включає низку самостійних підрозділів, присвячених розкриттю змісту матеріалу і методиці наукових педагогічних досліджень.

Незалежно від змісту наукових досліджень розкриття їх суті має відбуватися за класичною схемою.

Тему курсового дослідження вибирає здобувач вищої освіти та погоджує з керівником. Вона має бути конкретною і посильною для виконання здобувачем вищої освіти.

При виборі теми курсової роботи здобувач вищої освіти повинен враховувати:

- її актуальність;
- пізнавальний інтерес до неї;
- можливість подальшого глибшого дослідження проблеми (написання кваліфікаційної роботи).

Вихідними матеріалами для дослідження є матеріали, зібрані здобувачем вищої освіти для курсового дослідження. Використовують наукову літературу, дібрану за темою дослідження, нормативні документи та методичні рекомендації, вивчають передовий педагогічний досвід учителів.

Місце збору матеріалів для виконання курсової роботи відіграє значну роль в отриманні результатів. У вступі слід вказати область, район, заклад загальної середньої освіти, де здійснювався збір матеріалів для написання роботи або проводився експеримент.

Робота експериментального характеру передбачає обов'язкове зазначення кількості учнів класу, залучених до проведення дослідження,

його тривалість, а також опис умов, за яких здійснено експеримент та показники, що визначалися у ньому, та методи отримання їх з покликанням на авторів.

Програму проведення курсового дослідження складають перед початком роботи, де передбачають мету дослідження й основні питання, які слід вирішити, методи досліджень і терміни завершення наукової роботи, що визначаються керівником з таким розрахунком, щоби за результатами проведеного дослідження здобувач вищої освіти підготував і виступив з доповіддю перед членами наукового гуртка (проблемної групи) та на звітній науковій конференції здобувачів вищої освіти. Кращі роботи та доповіді майбутніх вчителів рекомендуються для участі в конкурсах наукових робіт різних рівнів.

У процесі дослідження здобувач вищої освіти вивчає та здійснює обробку зібраних матеріалів, літературні джерела, виявляє особливості вирішення проблеми щодо конкретних умов об'єкта, обґрунтовує рішення за допомогою сучасних педагогічних технологій.

Курсова робота повинна відповідати таким вимогам:

- бути виконаною на достатньому теоретичному рівні;
- зміст роботи повинен відповідати темі;
- виклад тексту роботи повинен відповідати плану та не повинен зводитися до набору непов'язаних між собою окремих положень, фактів;
- у процесі написання тексту роботи слід звернути увагу на стиль викладу: не використовувати довгих, заплутаних речень; не користуватись надто часто вживаними, малоінформаційними штампами; намагатися викладати думки просто й образно; абзаци не повинні складатися з одного речення;
- включати аналіз не лише теоретичного, але й емпіричного матеріалу;

- усі використовувані в тексті таблиці, схеми, графіки, діаграми повинні обов'язково мати відповідні коментарі й мають бути проаналізованими (якщо такого аналізу немає, то наведені наочні засоби не зараховуються в актив роботи, через що оцінка знижується за невміння подати досліджуваний матеріал);
- ґрунтуватися на результатах самостійного дослідження, якщо цього вимагає тема;
- мати обов'язкові самостійні висновки після кожного розділу та загальні висновки роботи;
- мати необхідний обсяг;
- бути оформленою за стандартом і виконаною в визначені терміни.

2.1. Структура курсової роботи

Курсова робота має таку структуру:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів (за необхідності);
- вступ;
- основний текст (розділи, підрозділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

2.1.1. Титульний аркуш роботи

Титульний аркуш містить:

- найменування міністерства, якому підпорядкований заклад освіти (Міністерство освіти і науки України);
- назву ЗВО (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка);
- назву факультету (педагогічний);
- назву кафедри, де виконана робота (кафедра теорії та методик початкової освіти);
- курс, групу, шифр і назву спеціальності,
- прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника;
- кількість балів (оцінку за національною шкалою, оцінку ЄКТС) за курсову роботу;
- прізвище та ініціали, підписи членів екзаменаційної комісії;
- місто і рік виконання роботи (додаток А).

2.1.2. Зміст

Після титульного аркуша розташовується зміст (аркуш не нумерується), в якому містяться назви розділів і параграфів та вказуються сторінки (інтервал – 1,5).

Зміст курсової роботи повинен відповідати кільком універсальним вимогам:

- теми кожного розділу однакові за важливістю, а самі розділи – приблизно однакові за обсягом;
- варто охоплювати весь матеріал, що належить до теми, але нічого зайвого;
- теми і зміст окремих розділів не повинні «накладатися»;

- жоден із пунктів плану не може повторювати назви роботи.

Обов'язково вказуються сторінки, з яких: починаються вступ, розділи, підрозділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

2.1.3. Перелік умовних позначень, скорочень і термінів (за необхідності)

Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, позначення тощо, то їх перелік може бути подано в роботі у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Перелік друкують двома колонками, в яких зліва в алфавітному порядку наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальне розшифрування.

Терміни, скорочення, символи, позначення, які повторюють не більше двох разів, до переліку не вносять.

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровують у тексті при першому згадуванні (наприклад, початкова школа, далі – ПШ).

2.1.4. Вступ

У вступі подають загальну характеристику курсової роботи в такій послідовності:

- актуальність теми;
- мета і завдання роботи;
- об'єкт і предмет дослідження;
- методи дослідження;
- джерельна база дослідження;
- література з теми дослідження;
- практичне значення одержаних результатів.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження. Він включає короткий огляд літератури й емпіричних даних, оцінку рівня теоретичної розробленості проблеми, аналіз протиріч теорії і практики, обґрунтування теми дослідження та необхідності її подальшого наукового вивчення.

У вступі визначається об'єкт і предмет дослідження, формулюється мета і завдання. У вступі слід описати методи, які використовувалися у процесі роботи над темою, а також пояснити принципи її структурної побудови. Вступ до курсової роботи обов'язково повинен представити читачеві основну думку праці, той основний висновок або висновки, які зробив автор у процесі роботи та які він обґрунтує й доведе в основній частині праці.

У вступі недоцільно захоплюватися покликанням на літературні джерела та особливо цитуванням. Рекомендований обсяг – до 3 сторінок.

Актуальність обраної теми. Здійснюючи критичний аналіз джерельної бази дослідження, порівняння з відомими поглядами на розв'язання проблеми, обґрунтовується необхідність його проведення. В обґрунтуванні необхідно дати відповідь на запитання: «Чому зазначену проблему необхідно вирішувати сьогодні?».

Об'єкт дослідження є сукупністю різноманітних аспектів теорії та практики проблеми, яка є джерелом для дослідження теоретичних і практичних відомостей (процес або явище, обране для вивчення). Вказується те, що саме розглядається в курсовій роботі.

Об'єктом дослідження можуть бути:

- процес функціонування ...;
- процес формування ...;
- процес розвитку ...;
- процес спілкування ...
- процес виховання ...;
- процес навчальної діяльності ...;

- процес управління;
- процес організації.

Один і той самий об'єкт може досліджуватися в різних аспектах.

В об'єкті виділяється та частина, яка є предметом дослідження.

Предмет дослідження вказує лише суттєві зв'язки та відношення, що є визначальними для конкретного дослідження (міститься в межах об'єкта).

Іншими словами, необхідно зазначити, яким чином розглядається об'єкт, які нові аспекти, функції, умови, принципи, форми, методи розглядає дане дослідження.

Предметом дослідження можуть бути:

- логіка, принципи, методи та практичні аспекти...; – оцінювання та діагностика...;
- система діагностики та корекції...;
- зміст, форми та методи ...;
- педагогічні умови ...;
- принципи, методи, засоби, прийоми ...;
- шляхи вдосконалення...;
- суперечності в освітньо-виховному процесі ...;
- тенденції розвитку;
- особливості

Отже, об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Мета дослідження пов'язана з його об'єктом і предметом, вказує на кінцевий результат, якого хоче досягти здобувач вищої освіти у результаті проведеної роботи. Як правило, вона полягає в підвищенні ефективності процесів навчання й виховання, а в широкому розумінні – педагогічного процесу загалом. Мета завжди відображає спрямованість наукового пошуку на одержання нових знань та їх експериментальну апробацію.

Мета курсової роботи вказує, який результат необхідно отримати, яким він має бути.

Мету курсового дослідження можна формулювати так:

- розробити педагогічні чи науково-методичні (організаційно-методичні, соціально-педагогічні) основи формування (виховання, розвитку, функціонування, організації)..;
- виявити й обґрунтувати шляхи, педагогічні (дидактичні, методичні, методологічні) умови (передумови) формування (виховання, розвитку)...;
- педагогічно обґрунтувати зміст, форми, методи та засоби ...;
- розробити методику (методичну систему) формування...;
- визначити та розробити педагогічні (дидактичні) засоби (системи засобів)...;
- розробити теоретичну модель...;
- розробити технологію....;
- розробити вимоги, критерії, виявити характеристику й оцінку педагогічних процесів чи явищ; виявити залежність, яка існує між факторами, розкрити зв'язки між педагогічними процесами й явищами...;
- розробити умови для усунення недоліків освітньо-виховного процесу...;
- вивчити динаміку розвитку, розкрити можливості вдосконалення педагогічних процесів.

Завдання дослідження розкривають його мету й у своїй сукупності повинні бути адекватні цій меті. Вони вказують на те, що поетапно і конкретно потрібно здійснити для досягнення мети.

Формулювання цих завдань необхідно робити якомога ретельніше, оскільки опис їх вирішення повинен становити зміст розділів і параграфів курсової роботи. Це важливо також і тому, що заголовки таких розділів і параграфів народжуються саме із формулювань завдань виконуваного дослідження. Послідовність визначених завдань має бути такою, щоби кожне з них логічно впливало з попереднього. В цілісній єдності завдань

відсутність одного може призвести до незавершеності всього дослідження та неможливості його використання в педагогічній практиці.

Правила формулювання завдань:

- починати зі слів: здійснити, виявити, визначити, розкрити, встановити, розробити, дібрати, підготувати, з'ясувати, обґрунтувати, уточнити, перевірити, оцінити тощо;
- вказати умови, за яких буде здійснюватися певний вид пошукової роботи;
- визначити критерії чи стандарти, відповідно до яких буде оцінюватися результат;
- користуватися однозначними термінами;
- формулювати текст чітко, не перевантажувати його зайвими словами;
- кожне положення повинно стосуватися лише одного процесу.

Кількість поставлених завдань має бути до 3. У процесі здійснення науково-дослідницької роботи їх необхідно вирішувати конкретно.

Методи дослідження є певними систематизованими комплексами прийомів, процедур, які застосовуються дослідником для досягнення поставленої мети.

У дослідженнях застосовується, як правило, не один окремий метод, а оптимально поєднаний комплекс методів, їх система. Вони повинні забезпечувати:

- репрезентативність і валідність масиву первинної інформації;
- формулювання наукових висновків як доповнення до вже відомих наукових теорій або системи наукового знання.

Існують різні підходи до класифікації методів наукового дослідження.

Відповідно до логіки курсового дослідження методи поділяють на такі основні групи, як:

I. Методи нагромадження фактів – призначені для збирання емпіричних даних (вивчення літературних джерел, документів і продуктів діяльності, спостереження, опитування).

II. Методи узагальнення й осмислення зібраних фактів – аналіз і синтез, порівняння й аналіз, моделювання.

III. Методи перевірки й уточнення положень і попередніх висновків – експериментальна робота як сукупність методів.

У педагогіці та методиці початкової освіти використовуються теоретичні, емпіричні, математичні методи.

Теоретичні методи – це аналіз, синтез, індукція, дедукція, традиція узагальнення, класифікація, формалізація, абстрагування, порівняння, моделювання. Вони слугують для інтерпретації, аналізу, узагальнення теоретичних положень та емпіричних даних.

Аналіз – розчленування певного явища на окремі властивості чи відношення.

Синтез – поєднання різних елементів, сторін, властивостей об'єкта в єдине ціле.

Індукція – логічний умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень.

Дедукція – перехід від загального до окремого, одиночного – це одна із форм умовиводу, за якої на основі певних правил логіки з одних істинних покликань, положень виводиться як наслідок, висновок, нове істинне положення.

Традиція – метод зіставлення і порівняння одиничних предметів або відношень з подібним істотним ознаками. Різновидом традиції є аналогія. Аналогія, так як і індукція, являє собою ймовірнісний метод оцінки подібності ознак, але тільки відносно до часткових випадків.

Моделювання – заміна реального об'єкта вивчення об'єктом-замінником (моделлю), який містить у собі риси, зв'язки, відношення досліджуваного об'єкта.

Узагальнення – мисленнєвий перехід від емпіричного аналізу окремих об'єктів та більш високий ступінь абстракції шляхом виділення спільних ознак, що є в розглянутих об'єктах.

Класифікація – розподіл предметів за спільними ознаками з утворенням системи класів даної сукупності предметів; угруповання об'єктів чи явищ за найістотнішими ознаками, що лежать в основі подібності, схожості або відмінності одного класу понять від іншого.

Формалізація – метод відбиття результатів мислення в точних поняттях, виражених у формулах чи знаковій формі тощо.

Абстрагування – метод наукового пізнання, заснований на формуванні образу реального об'єкта за допомогою мисленого виділення ознаки, яка цікавить дослідника.

Порівняння – логічна операція, акт мислення, спрямоване на попарне зіставлення об'єктів пізнання з ряду розглядуваних з метою виявлення в них однакових, схожих, спільних, ідентичних якостей, властивостей, а також їх внутрішніх зв'язків і відношень.

Емпіричні методи слугують для збирання даних, отримання та фіксування наукових фактів. До них належать: спостереження, вивчення продуктів діяльності, документів, опитувальні методи (анкети, бесіда, інтерв'ювання), соціометрія, метод незалежних характеристик. Для отримання комплексу результатів слугує метод експерименту.

У педагогічних дослідженнях для отримання інформації доцільно використовувати методи, пов'язані з опитуванням респондентів, а саме: бесіду, інтерв'ювання, а також тестування, спостереження. Респондент (з лат. відповідати) – той, хто відповідає на запитання або той, у кого беруть інтерв'ю (український еквівалент – «опитуваний»). Респондентами можуть виступати учні, вчителі, батьки, адміністрація закладу освіти.

Опитування – сукупність методів одержання інформації про досліджуваний об'єкт. Опитування здійснюється шляхом діалогу між дослідником і респондентом у формі формалізованих запитань і відповідей.

Бесіда – один із прийомів збирання інформації. Для успішного проведення бесіди необхідно скласти її план, продумати основні й додаткові запитання, створити сприятливу атмосферу для відвертого обміну думками, врахувати індивідуальні особливості співбесідника, виявляти педагогічний такт, уміти використовувати ситуацію, дотепність у запитаннях і відповідях, певну інформацію занотовувати. Педагогічна бесіда як метод дослідження відрізняється цілеспрямованими спробами дослідника проникнути у внутрішній світ співрозмовника, виявити причини тих чи інших його вчинків.

Бесіда – складний і не завжди надійний метод. Він застосовується здебільшого як додатковий для отримання необхідної інформації.

Різновид бесіди, її нова модифікація – інтерв'ювання або інтерв'ю. В інтерв'ю ролі співбесідників заздалегідь чітко визначено, закріплено та обумовлено планом і цілями дослідження. Під час інтерв'ю дослідник ставить наперед визначені запитання у певній послідовності й записує відповіді співбесідника. Найважливішими перевагами інтерв'ю над іншими видами опитування є здатність глибоко проникати в соціально-психологічні механізми педагогічних процесів, точніше визначати ступінь щирості кожного респондента, давати конкретний матеріал, точну картину явища і більшу різноманітність пов'язаних з ним ситуацій. Використовуючи інтерв'ювання, необхідно враховувати можливі типи респондентів: несміливий, боязкий, балакучий, жартівник, сперечальник, самовпевнений.

Проведення інтерв'ю передбачає дотримання таких вимог:

- кожне запитання необхідно ставити без змін (дотримуватися заздалегідь підготовленого опитувального листа);
- якщо запитання незрозуміле, повільно повторити його, але не пояснювати зміст запитання чи окремі терміни; не ставити запитань у формі підказування, щоби не впливати на характер відповідей;
- якщо відповідь респондента незрозуміла, то дозволяється поставити додаткове нейтральне запитання для уточнення відповіді;
- тривалість інтерв'ю має обмежуватися 15-20 хвилинами для учнів і не переважати 30 хвилин для вчителів;
- необхідно враховувати фактори, що можуть впливати на об'єктивність відповідей, а саме: стан респондента на даний момент (стомлений, схвилюваний, неуважний тощо).

Результати інтерв'ю залежать від продуманості запитань.

Анкетування – один із засобів опитування значної кількості людей за певною схемою.

Анкета (від франц. – розслідування, список питань, методичний засіб для збирання інформації) – інструментарій збирання матеріалу. Анкета являє собою опитувальний лист із відповідними до мети та завдань дослідження запитаннями, що їх самостійно заповнює респондент. Анкетне опитування дає змогу досліджувати вербальну поведінку людей, здобувати інформацію про факти їхньої життєдіяльності (знання, реальний стан речей тощо), про мотиви поведінки та діяльності, про ставлення до певних проблем, оцінку подій. *До складання анкет, які мають забезпечити якість соціологічного дослідження, надійність і достовірність його результатів, висуваються певні вимоги:*

- зміст анкети має бути підпорядкованим темі та завданням дослідження;

- запитання анкети не мають перевищувати можливості пам'яті та компетентності респондентів, викликати негативних емоцій і зачіпати гідність респондентів, нав'язувати чужу думку, допускати надто велику варіативність відповідей;
- кожне із запитань (пунктів) анкети ставиться всім без винятку респондентам в одному і тому самому формулюванні;
- порядок постановки запитань, кожне з яких має свій зафіксований номер (відповідно до порядку пред'явлення), повинно бути суворо визначено;
- відповіді на запитання анкети не повинні забирати багато часу респондента; – анкета має містити звернення до респондента, мету та завдання анкетування, інструктивні вказівки (пояснення щодо способу заповнення анкети), подяку респонденту за заповнення анкети; – мова анкети має бути простою.

За характером анкети поділяються на:

- *відкриті* – передбачають довільну відповідь на поставлене запитання;
- *закриті* – до поставлених запитань пропонуються варіанти готових відповідей на вибір опитуваного;
- *напіввідкриті* – крім вибраної з готових відповідей, можна висловити й власну думку;
- *полярні* – потребують вибору однієї з полярних відповідей типу «так» чи «ні», «добре» чи «погано» тощо.

Анкети можуть бути як анонімними, так і з вказаними прізвищами респондентів.

За функціональним призначенням запитання анкети можна розподілити на:

- змістовні та допоміжні;
- прямі та непрямі.

Тестування – це атестаційна процедура, яка дозволяє за допомогою тестів об'єктивно оцінити рівень досягнень людини у певній сфері діяльності та виразити цей рівень кількісно, тобто у вигляді числа, що полегшує порівняння, хоча й збільшує час на обробку результатів тестування.

Тест – система пробних завдань, за результатами виконання яких можна зробити висновок про особистісні характеристики людини, її знання, вміння, пам'ять, інтелект.

Тестування – цілеспрямоване, однакове для всіх респондентів обстеження, яке проводиться в чітко контрольованих умовах і дозволяє об'єктивно виміряти характеристики педагогічного процесу, що вивчаються.

Від інших способів обстеження тестування відрізняється точністю, простотою, доступністю, можливістю автоматизації.

Тестові завдання можуть бути:

- на визначення відповідності, послідовності;
- уміння виявляти, розпізнавати, шукати об'єкт (мовний, природознавчий, математичний), класифікувати за запропонованими ознаками.

Завдання – одинична задача тесту. Так, наприклад, перевірка знань – процес значно більш простий і, головне, добре розроблений, тоді як тестування творчих здібностей – проблема відносно нова.

Способи діагностики можуть бути різними, а саме:

1. *Об'єктивні*: за темами, за завданнями і вправами з бальною цифровою оцінкою. У повній мірі такі оцінки не можна назвати об'єктивними, оскільки вони залежать від суб'єктивного присвоєння «ваги» кожному балу, від душевного стану дитини в момент тестування та інших суб'єктивних обставин.

Регулярні тестування можуть зняти ці недоліки.

2. *Суб'єктивні або експертні*: на думку спеціалістів-психологів, педагогів, батьків – людей, які довго спостерігали за дітьми.
3. *Анкетування*: за відповідями на запитання (дитина сама про себе розповідає).

За способом викладу тестові завдання можуть бути:

- *відкриті* (дається тест, пропонується самостійно знайти відповідь або рішення);
- *закриті* (дається тест і кілька рішень, потрібно вибрати серед них правильне).

Таким чином зазвичай будуються комп'ютерні тести. За допомогою таких тестів можна виявити дітей із творчим, оригінальним мислення. До речі, цей тест можна використовувати також для перевірки знань і розвитку пам'яті:

- письмовий;
- графічний (картинки, рисунки); – усний.

Самооцінювання – судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх із певним еталоном, зразком; вияв оцінного ставлення людини до себе, оцінювання себе, своїх можливостей, нахилів, здібностей, якостей поведінки та місця серед інших людей, це один із найважливіших видів саморегуляції поведінки.

Для проведення експерименту застосовується і спостереження.

Спостереження – цілеспрямоване та організоване сприйняття предметів, явищ і процесів навчання. Спостереження дозволяє отримати «зріз» знань про явище, яке вивчається в його динаміці.

Розрізняють спостереження:

- *за способом одержання інформації* – пряме (реєструються побачені дослідником під час спостереження факти) й опосередковане (спостерігають не за процесом чи об'єктом, а наприклад, за кінцевим результатом);

- *за поінформованістю респондента* – відкрите (вчитель і учні усвідомлюють факт спостереження) й приховане (учні не знають, що за ними спостерігають);
- *за способом фіксації інформації* – безпосереднє (дослідник фіксує все почуте та побачене) й інструментальне (інформація фіксується за допомогою аудіо-, кіно-, телезапису тощо);
- *за метою дослідження* – інспекторське (розкриває структуру педагогічного процесу, особливості діяльності вчителя в конкретних умовах), педагогічне (полягає в безпосередньому сприйманні поведінки учнів у різноманітних ситуаціях), навчальне (дає уявлення про предмети, процеси, закономірності, характеристики матеріалу, який вивчається), наукове (полягає в цілеспрямованому сприйманні конкретних педагогічних явищ для одержання фактичного матеріалу);
- *за частотою* – постійне (охоплює, наприклад, уроки з певного предмету неперервно впродовж тривалого часу (навчального року, чверті тощо), періодичне (проводиться через певні проміжки часу (один раз на чверть, тиждень тощо), одноразове (фіксує результати та хід лише одного заняття);
- *за об'єктом охоплення об'єкта* – суцільне (охоплює всі досліджувані об'єкти, наприклад, успіх учнів 3-х класів), несуцільне або дискретне (охоплює лише частину об'єкта).

Розрізняють також *монологічне спостереження* (спостереження за якомога більшою частиною взаємозв'язаних предметів, явищ тощо), *порівняльно-монологічне* (спостереження за кількома крайніми, що найбільш відрізняються, частинами об'єкта), *вибіркове* (спостереження за порівняно малою, але репрезентативною частиною об'єкта), *головного масиву* (охоплює головний склад (не менше 80 %) об'єкта); *за ставленням до об'єкта* – об'єктивне (проводиться стороннім спостерігачем), суб'єктивне (проводиться учасником процесу).

Програма спостереження розробляється заздалегідь, передбачає вибір об'єкта, визначення мети та завдань спостереження, складання плану спостереження, підготовку засобів фіксації результатів спостереження (протоколи, таблиці тощо), інструкції спостерігачу та опис необхідного обладнання для спостереження.

Перевага спостереження як методу дослідження полягає в можливості реалізації дослідником власного оригінального підходу, досвіду та кваліфікації, має змогу висувати нові гіпотези. Недоліком методу спостереження є відсутність гарантій об'єктивності та репрезентативності даних через значну долю суб'єктивізму та значущі труднощі в забезпеченні достатньої кількості спостережуваних явищ.

Спостереження застосовується як самостійний засіб розв'язання дослідницьких завдань, так і як складова частина інших методів.

Окрім розглянутих методів, у педагогічних дослідженнях також використовуються такі методи, як: метод вивчення шкільної документації та учнівських робіт, метод рейтингу, метод узагальнення незалежних характеристик, метод соціометрії, метод аналізу результатів діяльності учня тощо.

Вивчення шкільної документації (загальношкільних планів роботи, планів роботи предметних комісій, шкільних журналів, розкладу занять, календарних і поурочних планів учителів, конспектів уроків тощо) дає змогу скласти уявлення про стан освітньо-виховної роботи в закладі освіти загалом і на окремих її ділянках зокрема, допомагає встановлювати причинно-наслідкову залежність, взаємозв'язок із явищами та процесами, що вивчаються.

Вивчення учнівських робіт (домашніх, класних, контрольних робіт, творів, рефератів, есе, результатів творчості) дають дослідникові об'єктивні дані щодо індивідуальних особливостей учнів, їхніх нахилів та інтересів, ставлення до справи та своїх обов'язків, рівня розвитку старанності, засвоєння знань, сформованості вмінь і навичок.

Метод рейтингу – оцінювання окремих сторінок діяльності експертами дозволяє отримувати як узагальнені дані групової думки експертів, так і нову інформацію, яка міститься у прихованій формі в експертних оцінках. Достовірність колективної експертної оцінки залежить від компетентності, креативності, об'єктивності, аналітичності та конструктивності мислення, ерудиції, самокритичності, ставлення до експертизи самого експерта, а також від кількості експертів.

Метод узагальнення незалежних характеристик – узагальнення, порівняння та осмислення відомостей про предмет дослідження, що отримані за допомогою інших методів. Під час порівняння незалежних характеристик деякі з них можуть не збігатися. Причинами цього є необ'єктивність того, хто характеризує, поспішність, помилковість висновків, тривалий час складання характеристик, упродовж якого характеристика предмета може змінитися.

Метод соціометрії – дослідження міжособистісних стосунків у малій соціальній групі через вивчення виборів, які розроблені членами групи за тими чи іншими критеріями. Оскільки результатом аналізу стає не характеристика респондентів, а стосунки між ними, то відповіді на певне соціометричне питання складають структуру взаємин у групі, яку прийнято представляти у формі спеціального малюнка-соціограми або ж таблиці-соціоматриці.

Метод аналізу результатів діяльності учня – аналіз результатів різних видів діяльності учня, який допомагає скласти уявлення про нього за реальними справами (акуратність, старанність, спрямованість інтересів, спостережливість тощо).

Математичні методи слугують встановленню кількісних залежностей між явищами. Їх застосування для відображення педагогічних явищ можливе за певних умов, а саме: масовий характер явищ, їх типовість, вимірюваність явищ.

До них належать реєстрування, ранжування, шкалювання.

Метод реєстрування – виявлення певної якості в явищах певного класу й обрахування кількості за наявності або відсутності її.

Метод ранжування – розміщення зафіксованих показників у певній послідовності (зменшення чи збільшення), визначення місця в цьому ряду об'єктів (наприклад, за рівнем розвитку певних умінь).

Метод шкалювання (виміру) – присвоєння балів або інших цифрових показників характеристикам, що досліджуються. Виділяють чотири основні градації вимірювальних шкал:

- шкала найменування (числа та інші позначки в них використовуються символічно; їх єдина математична характеристика – належить чи не належить досліджуваній об'єкт до певного класу);
- шкала порядку або рангу (встановлюється порядок руху, відношення «більше» та «менше», загальна ієрархія;
- інтервальна шкала передбачає певні відстані між окремими (двома будь-якими) числами на шкалі;
- шкала відношень (окрім відстаней між окремими числами визначається ще й нульова точка (точка підрахунку)).

Метод моделювання – створення та дослідження моделей. Модель відтворює динамічні чи функціональні характеристики об'єкта, що дає змогу дослідити певні зміни під впливом тих чи інших факторів, які цілеспрямовано вводяться в цю систему.

Отже, структура курсової роботи визначається вимогами, які ставляться до такого виду робіт. Вона має складатися зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Необхідно зазначити, що конкретно в теоретичному плані вдалося виявити в результаті проведення курсового дослідження.

2.1.5. Основна частина

Основний текст містить, зазвичай, два розділи – теоретичний і практичний. Вони поділяються на підрозділи (параграфи). Кожен розділ повинен закінчуватися висновками автора. Завдання розділів основної частини – переконливо довести та проілюструвати основну думку автора.

Основу тексту складають аргументи (твердження), які супроводжуються логічними доказами або фактичними ілюстраціями. Для того, щоб зробити текст більш читабельним та структурованим, варто дотримуватися таких **ВИМОГ**:

- кожному основному аргументові присвячувати мінімум 1 абзац;
- аргументи «проти» (погляди, протилежні до тих, яких дотримується автор) обов'язково повинні бути спростовані;
- кожен абзац повинен бути об'єднаний однією думкою і відзначатися змістовною та стилістичною єдністю.

Основна частина курсової роботи реферативного (теоретичного) характеру складається з двох розділів, в яких дається опис історії питання, оцінюється рівень розробленості проблеми в теорії і практиці початкової освіти за допомогою порівняльного аналізу літератури.

Основна частина курсової роботи практичного характеру складається з двох розділів: у першому містяться теоретичні основи розроблюваної теми; в другому представляється практична частина (розрахунки, графіки, таблиці, схеми, результати дослідження тощо).

Перший розділ – систематизований виклад теоретичних відомостей про об'єкт, на яких буде ґрунтуватися розробка обраної в курсовій роботі проблеми (історія досліджуваної проблеми, загально-педагогічні, психолого-педагогічні, методичні чи інші наукові положення, що характеризують об'єкт дослідження).

У першому розділі необхідно звернути увагу на сучасні теоретичні та методичні розробки, розглянути і творчо осмислити відповідну наукову й

періодичну літературу, дати загальну характеристику об'єкта дослідження, висвітлити історію і перспективу його розвитку, виявити досягнуті успіхи, недоліки та їх причини. Необхідно розрізняти бібліографічну інформацію (де, в яких джерелах містяться необхідні відомості) і безпосередньо наукову – про зміст уже відомих знань. Під час написання курсової роботи потрібно переглянути в тому числі й періодичну психолого-педагогічну та методичну літературу. На основі аналізу емпіричних або звітних даних, документів, особистих вражень й узагальнень слід зробити необхідні висновки щодо стану вивчення та розробки досліджуваної проблеми.

Перш ніж здійснювати огляд джерельної бази, необхідно визначити основні поняття з теми дослідження, щоб використання їх у тексті даної роботи мало чітко визначений автором зміст. Аналітичний опис теоретичних положень має визначити методи аналізу соціально-економічних та інших явищ і процесів. Обґрунтувати вибір напрямку дослідження, навести методи розв'язання завдань, розробити загальну методику проведення дослідження, що буде використано в наступному розділі роботи.

У другому розділі може бути висвітлено констатувальний експеримент (підготовка до здійснення констатувального експерименту, проведення констатувального експерименту з метою вияву стану досліджуваної проблеми у практиці, аналіз його результатів, формулювання висновків); визначення найбільш оптимальних шляхів вирішення проблеми (вибір напрямку дослідження, виклад загальної методики й основних методів дослідження тощо).

Наприкінці розділів дослідник робить узагальнення, дає чітку характеристику всіх основних понять дослідження, окреслює основні етапи розвитку наукової думки з досліджуваної проблеми.

2.1.6. Висновки

Заключна частина роботи має бути спрямована на висвітлення основних результатів, отриманих у ході роботи над темою. У висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати, одержані в курсовій роботі, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (завдання), її значення для науки і практики.

Висновок – це остаточна думка про що-небудь, логічний підсумок, зроблений на основі спостережень, міркувань або розгляду певних фактів; це судження, які логічно випливають з певного змісту первинних даних. У висновках узагальнюються викладені в розділах теоретичні та розроблені практичні матеріали як результат розв'язання поставлених задач (завдань).

Висновки є важливою складовою частиною роботи. В них має бути послідовно відображений загальний результат розробки досліджуваної теми. Висновки повинні бути чіткими, виразними, віддзеркалювати реальні результати курсової роботи. Висновки можуть містити рекомендації щодо розглянутих, вирішених у роботі завдань та їх проектування на освітній процес початкової школи.

Висновки мають дати відповіді на запитання: «З якою метою здійснено дослідження? Що зроблено? Яких висновків дійшов автор? Яка теоретична значущість дослідження? Де можуть бути використані отримані результати та подальша перспектива дослідження проблеми?».

Висновки мають представляти собою есе, в якому дається відповідь на поставлену у роботі мету. Висновки мають опиратися на отримані результати в розділах, однак не дублювати їх. Слід уникати механічності, стереотипних фраз, поверховості, дотримуватися наукового стилю викладу, як і в усій роботі.

Автор роботи має визначити місце свого дослідження в розвитку дисципліни, висловити свою думку про характер та потенціал використаної джерельної бази. Подальший виклад висновків слід розбудовувати відповідно

поставленим завданням, що дозволить внести творчий елемент у цю частину роботи, уникнути повторів. Автор має пам'ятати про те, що висновки, поряд зі вступом, є важливою складовою презентації роботи у процесі її захисту. Тому в них має відобразитися певна новизна, результати узагальнень, зокрема, для курсової роботи з практичною частиною, запропонована автором розробка системи вправ, завдань, уроків тощо. Оскільки саме тут в акумульованому вигляді висвітлюються основні напрацювання автора роботи в галузі конкретної методики, у висновковій частині слід уникати стану розробленості досліджуваної проблеми іншими авторами.

У висновках також слід визначити ще неопрацьовані питання, що охоплюються даною темою, і пояснити, чому вони не розглянуті в роботі, а також визначаються основні напрямки для подальшого дослідження проблеми у курсовій роботі.

Висновки повинні мати самостійний характер, опиратися виключно на текст самої роботи. Текст висновків можна поділяти на пункти.

Рекомендований загальний обсяг висновків до курсової роботи обсяг – 1-2 сторінки друкованого тексту.

2.1.7. Список використаних джерел

Список використаних джерел формується з накопичених під час роботи джерел та літератури, подається в алфавітному порядку за категоріями, які відповідають характеру обраної теми.

Ця структурна частина наукової роботи свідчить про предметне поле дослідження, відбиває самостійну роботу дослідника. Кількість джерел залежить від обсягу наукової роботи, її характеру та ступеня розробленості. Прийнято, що на одну сторінку тексту основної частини роботи має бути одне джерело.

Недостатня кількість джерел може свідчити про поверховість дослідження, а надмірність джерел – про компілятивний характер роботи.

Рис. 2.1. Публікації, о включають до списку використаних джерел

Список використаних джерел і літератури формують одним із таких способів:

- у порядку появи покликань у текст ;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

Згідно з вимогами Державного стандарту України, рекомендовано **систематизувати та класифікувати всю літературу**, використану при написанні наукової роботи, **у такій послідовності**:

1. Джерела

Неопубліковані (архівні джерела, архівні фонди бібліотек) подаються за алфавітом; опубліковані – за хронологією.

2. Література до теми наукової роботи

Вітчизняна – за хронологією або за тематично-предметним принципом; зарубіжна (іноземними мовами) – за хронологією.

3. Статті з періодичних видань

Вітчизняна періодика укладається за алфавітом чи хронологією; зарубіжна – за країнами, за алфавітом чи хронологією.

4. **Довідкова література** (бібліографічні покажчики, словники, енциклопедії, довідники тощо).

Опис кожної бібліографічної одиниці починається з нового рядка з абзацу. Список використаних джерел має наскрізну нумерацію. Кожна його частина побудована за алфавітом: розпочинати слід з літератури кириличного алфавіту, потім – латинський алфавіт, наприкінці – інші шрифти.

Список використаних літературних джерел необхідно робити за усталеною формою. Для книжок це – прізвище та ініціали автора, повна назва книги, місце видання, назва видавництва та рік видання. Для журнальних та газетних статей – прізвище та ініціали автора, назва статті, назва журналу (газети), рік видання, місце видання або дата виходу газети. Матеріали, використані з Інтернету, повинні також мати повне презентування з вказівкою на Інтернет-джерело і шлях його пошуку. Приклад оформлення літературних джерел наведено у додатку В.

Щоби запобігти помилок під час складання бібліографії, слід використовувати реквізити книги.

Змістовність списку дає уявлення про те, наскільки глибоко її автор зумів вивчити стан досліджуваної проблеми, наскільки він володіє предметом дослідження. Укладаючи бібліографічний опис джерел, необхідно дотримуватися чинних стандартів. У список включаються всі використані автором роботи джерела незалежно від того, де вони опубліковані (в окремому виданні, у збірнику, журналі, газеті тощо). Джерела в списку використаних джерел подаються мовою оригіналу.

Кількість використаних літературних джерел та інших матеріалів повинен включати до 30 назв публікацій (для курсових робіт).

2.1.8. Додатки

Додатки не є обов'язковим елементом курсової роботи.

Додатки є необхідними для повноти висвітлення курсового дослідження. Вони необхідні для більш повного висвітлення теми дослідження.

Додаток – це частина тексту роботи, яка має додаткове (звичайно довідкове чи ілюстративне) значення.

Додатки подають як продовження наукової роботи на останніх її сторінках. Зв'язок основного тексту з додатком здійснюється через покликання.

У додатки можуть бути включені:

- додаткові ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути внесені до основної частини (фотографії, формули, розрахунки; протоколи випробувань; висновок метрологічної експертизи; інструкції, методики, опис використання комп'ютерних програм, впроваджених у процесі виконання роботи та ін.);
- додатковий перелік джерел, на які не було покликань у роботі, але які можуть викликати інтерес тощо.

Додатки варто позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б та ін. (див. ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення).

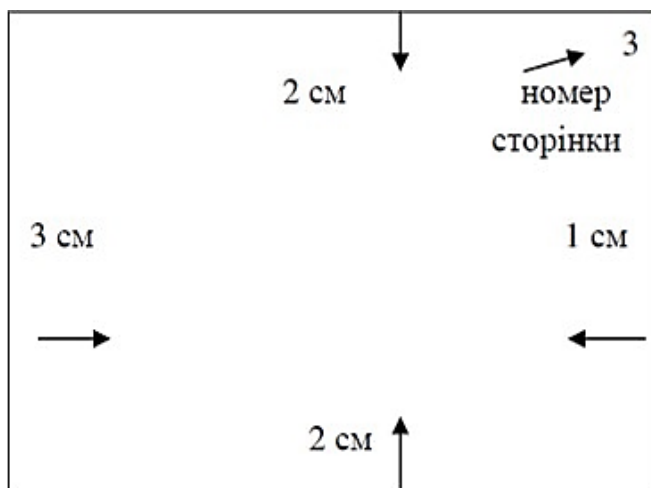
РОЗДІЛ III. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3. 1. Загальні вимоги до оформлення курсової роботи

Курсова робота має бути написана державною мовою, оформлена відповідно до вимог стандартів – нормативних документів, що встановлюють комплекс норм, правил, вимог до об'єкта стандартизації на підставі досягнень науки, техніки і передового досвіду і затверджених компетентним органом у відповідності до чинного законодавства (Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст] : (ГОСТ 7.1–2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Чинний з 2007–07–01. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. III, III, 47 с. ; 29 см. (Система стандартів з інформації , бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).

Текст розмішують на одній стороні аркуша паперу формату А4 (297х210 мм). Курсова робота має бути надрукована з дотриманням таких вимог:

- поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм;
- шрифт Times New Roman розміром 14 пт;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- абзацний відступ – 1,25;
- вирівнювання тексту – за шириною.

Нумерація сторінок курсової роботи подається у правому верхньому кутку аркуша арабськими цифрами без знаку «№» і без крапки в кінці. Титульна сторінка і зміст роботи не нумеруються, хоча включаються до загальної нумерації сторінок. Таким чином, нумерація починається з третьої сторінки (зі вступу) і порядкової цифри 3.

Курсова робота має бути зшитою. Пошкодження аркушів, помарки і сліди неповністю видаленого попереднього тексту в роботі не допускаються.

Обсяг тексту курсової роботи – до 30 друкованих сторінок для теоретичних курсових робіт та 25-30 – для курсових робіт з практичною частиною дослідження.

До загального обсягу роботи не входять додатки, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених структурних одиниць підлягають суцільній нумерації.

3.2. Вимоги до оформлення структурних частин курсової роботи

Структурні частини курсової роботи – «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» – друкуються великими літерами симетрично до тексту (кегель 14). Вони не мають порядкового номера. Номер розділу починається після слова «РОЗДІЛ», а після номера ставиться крапка. Потім у тому ж рядку записується також великими літерами назва розділу. Крапка наприкінці заголовка не ставиться.

Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного вступу. Підрозділи нумеруються у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка. У кінці номера підрозділу також ставиться крапка, наприклад: «1.2.» (другий підрозділ першого розділу). У тому ж рядку зазначається назва підрозділу. Крапка в кінці заголовка підрозділу не ставиться. У змісті вказується лише перша сторінка, з якої починається структурна чи підструктурна частина (Додаток Б).

Кожну структурну частину роботи потрібно починати з нової сторінки.

У курсовій роботі необхідно прагнути дотримуватися встановленої термінології, позначень, умовних скорочень і символів, рекомендується іноді вживати вирази «На нашу думку», «Ми поділяємо цю позицію», «За нашими спостереженнями», «На наш погляд», «Одержані нами результати».

Необхідно уникати в тексті повтору частин роботи, повторень слів чи словосполучень.

Слід звернути увагу на те, що в наукових дослідженнях уживаються певні засоби текстового зв'язку. Наприклад,

- *для послідовності викладу матеріалу використовують такі мовні засоби*, як: по-перше, по-друге, по-третє; з одного боку, з іншого боку; насамперед, передусім, спочатку, тепер, далі, водночас, на закінчення;
- *для ступеня вірогідності повідомлення* – очевидно, безумовно, без сумніву, безперечно, напевне, певно, звичайно, як відомо;
- *для послідовності у часі* – спочатку, потім, тепер, насамперед, перш ніж, одночасно, наприкінці;
- *для причин і наслідків, умов і наслідків* – оскільки, таким чином, внаслідок, завдяки, в результаті, отже;
- *для зіставлення, протиставлення* – так само, як і, так і, але, навпаки, в той самий час, однак;
- *для доповнення, уточнення* – водночас, зокрема, крім того, наприклад, разом із тим, зауважимо, точніше;
- *для узагальнення формулювання висновку* – отже, таким чином, узагальнюючи викладене, з розглянутого можна зробити такі висновки, зважаючи на викладене вище, звідси висновок, підсумовуючи;
- *для ілюстрації до сказаного* – наприклад, так, проілюструємо це на прикладі, кілька прикладів, яскравим прикладом може служити, це можна показати на прикладі, це підтверджує той приклад, випадок, факт, епізод; для переходу до нової думки – розглянемо, перейдемо до, ще одне;

- *для згоди* – безумовно, правильно, це не викликає сумніву (заперечень), не можна не погодитися з цим, ми поділяємо точку зору, не можна не погодитись, з цим можна (необхідно) погодитися;
- *для висловлення незгоди, заперечення* – ми дотримуємося іншої думки; вважаємо, що це не так; на жаль; не можна погодитися з такою точкою зору; ця точка зору (позиція) викликає заперечення;
- *для виділення головного, суттєвого* – нам здається, що найважливіше; названа (поставлена, сформульована) дуже важлива тема (проблема); ми дійшли до принципового (дуже важливого питання).

Автоматичне перенесення складів у словах не використовується. Не допускаються скорочення слів, а вживання аббревіатури дозволяється після того, як у тексті вже використовувалося її змістове словосполучення із вказівкою в дужках такої аббревіатури. Якщо тема курсової така, що необхідно використовувати багато аббревіатур і специфічних скорочень, то можна на третій сторінці, тобто після ЗМІСТУ і перед ВСТУПОМ, подати Список умовних скорочень.

3.2.1. Рисунки і таблиці повинні мати заголовки і нумерацію, узгоджену з номером розділу. Ілюстрований матеріал потрібно розташовувати в роботі безпосередньо після тексту, в якому він згадується вперше. На всі ілюстрації мають бути покликання в роботі.

Цифровий матеріал, який використовується в курсовій роботі, доцільно оформляти в таблицях. Таблиця є способом представлення інформації, за якого цифровий або текстовий матеріал групується в рядки і графи, відокремлені одна від одної вертикальними і горизонтальними лініями.

За значенням таблиці поділяються на аналітичні та неаналітичні. *Аналітичні таблиці* є результатом опрацювання й аналізу цифрових показників. Як правило, після таких таблиць робиться узагальнення про нове (виведене) знання, яке позначається у тексті словами: «таблиця 2.2 дає

можливість зробити висновок, що...», «з таблиці 2.2 видно, що...» і т. ін. Часто такі таблиці дають змогу виявити та сформулювати певні закономірності.

До неаналітичних таблиць належать ті, які містять переважно неопрацьовані статистичні дані, необхідні лише для представлення інформації або констатації певного стану речей.

Якщо таблиця вміщується на сторінці, то її не бажано переносити. Якщо таблицю все ж таки необхідно перенести, то на першій сторінці слід залишити номер таблиці, заголовок, головку таблиці, номери граф і не менше двох-трьох рядків. Переносити один-два рядки таблиці не допускається.

Зазвичай таблиця складається з таких елементів: порядкового номера і тематичного заголовка (назви), боковика, заголовків вертикальних граф (головки), горизонтальних рядків і вертикальних граф.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені в додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера, який складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка: наприклад «Таблиця 2.3» (третя таблиця другого розділу); нижче розміщується назва таблиці.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають із великої літери. Назву не підкреслюють.

Заголовок кожної графи в головці таблиці має бути якомога коротшим. Слід уникати повторів тематичного заголовка у заголовках граф, виносити до узагальнених заголовків слова, які повторюються.

Заголовки граф пишуть з великої літери, підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великої, якщо вони є самостійними реченнями. Заголовки (як підпорядковані, так і головні) мають бути максимально точні і прості. У них не повинно бути слів або одиниць вимірювання, що повторюються.

Вертикальні граfi нумерують у тому разі, коли у тексті на них є покликання, або якщо таблицю частково переносять на наступну сторінку, а також при виконанні розрахунків за даними, що розміщені в різних графах. Досить обережно слід поставитися також до вертикальної граfi «Примітки». Така графа потрібна лише тоді, якщо містить дані, які торкаються більшості рядків таблиці.

У таблицях слід обов'язково зазначати одиницю вимірювання. Якщо всі одиниці вимірювання є однакові для всіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку. Якщо показники таблиці мають різні одиниці вимірювання, то для них виокремлюється колонка (графа). Одиниці вимірювання мають наводитися відповідно до стандартів.

Якщо текст у таблиці повторюється і складається з двох або більше слів, при першому повторенні його заміняють сполученням «те саме», а далі знаків, математичних і хімічних символів. Якщо цифрових або інших даних немає, то ставлять пропуск.

Цифри у графах таблиці належить проставляти так, щоб відповідні розряди чисел по всій колонці були розміщені один під одним. Треба додержувати однакову кількість десяткових знаків для всіх значень цифрових величин в одній графі.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на іншу сторінку. У такому разі назву розташовують тільки над її першою частиною, а над подальшими частинами пишеться, наприклад «Продовження табл. 2.3» або «Закінчення табл. 1.2». Таблицю розміщують після першої згадки про неї в тексті (на тій самій або наступній сторінці) таким чином, щоб її можна було читати без повороту дипломної роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Покликання у тексті на таблиці пишуть скорочено: наприклад «у табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці треба вживати скорочене слово «дивись»: наприклад, «див. табл. 1.2».

Усі наведені в таблицях дані мають бути достовірні, однорідні та порівнювані. В основу їх групування беруться лише істотні ознаки.

Текст таблиці варто друкувати 12 кеглем з одинарним інтервалом. Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не наводять, то в ньому ставлять риску (-).

3.2.2. Ілюстрації (фотографії, креслення, технічні рисунки, схеми, графіки, діаграми, карти) мають бути пронумеровані й містити назви під ілюстрацією. Нумерація ілюстрацій має бути наскрізною в усьому тексті курсової роботи.

Зміст ілюстрацій має доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати думки автора, і тому в тексті на кожную з них має бути покликання з коментарем. Вибір типу ілюстрації залежить від змісту матеріалу та поставленої мети.

Схема – це зображення, яке передає за допомогою умовних позначень без збереження масштабу основну ідею будь-якого процесу й показує взаємозв'язок їх головних елементів.

Діаграма – один із способів графічного зображення залежності між величинами. У діаграмах наочно демонструють і аналізують статистичні дані. Відповідно до форми побудови розрізняють діаграми плоскі, лінійні та об'ємні. У дипломних роботах найчастіше використовують лінійні діаграми, а з площинних – стовпчикові і секторні.

Результати опрацювання числових даних можна подавати у вигляді графіків, тобто умовних зображень величин та їх співвідношень через геометричні фігури, крапки та лінії. Графіки використовують як для аналізу, так і для підвищення наочності ілюстративного матеріалу. На графіку слід писати лише умовні буквенні позначення, що використані у тексті. Написи, які стосуються кривих ліній і крапок, залишають тільки у

тому випадку, якщо їх небагато і вони є короткими. Багатослівні підписи замінюють цифрами, а розшифровку наводять у підписі під рисунком.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис.1.2 (другий рисунок першого розділу). Якщо в розділі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами. Якщо в роботі наведена лише одна ілюстрація, то її не нумерують.

Номер ілюстрації, її назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Пояснювальний текст під ілюстрацією для кращого сприйняття виділяють курсивом.

Ілюстрації в курсовій роботі мають бути розташовані так, щоб їх було зручно розглядати без повороту роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Якщо ілюстрації, розміщені в курсовій роботі, створені не автором, обов'язково слід вказати джерело їх походження.

Не варто оформлювати покликання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують покликання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис.2.1)» або зворот на кшталт: «...як це видно з рис. 2.1» або «... як це показано на рис. 2.1».

Якість ілюстрації повинна забезпечувати їх чітке відтворення. Ілюстрації виконують чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору. Фотознімки, які менші розміром за формат А4, накреслюють на стандартні аркуші паперу формату А4. Кількість ілюстрацій, які розміщують у курсових роботах, визначається їх змістом і повинна бути достатньо для того, щоб надати тексту роботи якості та конкретності.

3.2.3. Формули і рівняння наводяться спочатку в буквеному вираженні, потім дається розшифровка вхідних в них індексів, величин, в тій же послідовності, в якій вони подані у формулі. Рівняння і формули виділяють з тексту в окремий рядок. Рівняння і формули нумеруються в круглих дужках праворуч від формули. Нумерація рівнянь і формул має бути наскрізною.

Покликання на формули у дипломній роботі оформлюють порядковим номером формули: наприклад «у формулі (3.1)».

Формули і рівняння подають безпосередньо після тексту, у якому їх згадують, посередню рядка з полями зверху та знизу не менше одного рядка та позначають певним номером, написаним у дужках.

Наприклад:

Рейтинговий бал у переліку шкіл України 2018 року за результатами ЗНО розрахований за формулою:

$$P.6 = C.6 \times 0,85 + C.6 \times 0,15 \times K$$

(2.1)

де «P.6» – рейтинговий бал,

«C.6» – середній бал,

«K» – кількість тестів, складених у школі.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів наводять безпосередньо під формулою в послідовності, наведеній у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта подають з нового рядка. У першому рядку пояснення розпочинають зі слова «де» без двокрапки.

Вище і нижче від кожної формули чи рівняння потрібно залишити «вільний» рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:).

Формули (якщо їх більше, ніж одна) нумерують у межах розділу. Номер формули складають із номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу). Покликання на формули вказують за допомогою порядкового номера формули в дужках, наприклад «... у формулі (2.1)».

Нумерувати варто лише ті формули, на які є покликання в тексті, інші нумерувати не рекомендовано.

3.2.4. Правила пунктуації у тексті з формулами. Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, що передбачені правилами пунктуації:

- а) якщо у тексті перед формулою є узагальнююче слово;
- б) цього потребує побудова тексту, який передує формулі.

3.2.5. Покликання та цитування на використані джерела

У курсовій роботі обов'язково роблять покликання на використані джерела й літературу відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне покликання. Загальні положення та правила складання».

Під час написання курсової роботи здобувач вищої освіти має робити покликання на джерела, матеріали або конкретні результати з яких наводяться в курсовій роботі. Покликання в тексті курсової роботи необхідно зазначити порядковим номером за списком використаних джерел, виділяти двома квадратними дужками. Наприклад: [23] (двадцять третє джерело за списком використаних джерел). Якщо в тексті необхідно покликатися на кілька джерел, то між їх порядковими номерами ставиться крапка з комою. Наприклад: [7; 24; 32; 33] (сьоме, двадцять четверте, тридцять друге, тридцять третє джерела за списком використаних джерел підтверджують позицію, погляд чи думку).

Якщо в тексті необхідно зробити покликання на складову частину або на конкретні сторінки, то між порядковим номером джерела і сторінками із зазначеного джерела ставиться кома. Наприклад: [17, с. 203] (сімнадцятий номер джерела за списком використаних джерел і конкретно 203 сторінка з цього джерела).

Для критичного аналізу того чи іншого друкованого матеріалу, твору, думки когось із науковців-дослідників, практиків, спростування факту, підтвердження власних аргументів, позиції, погляду можна покликатися на джерело, послідовно цитуючи його певні фрагменти. Текст цитати необхідно починати та закінчувати лапками, наводити дослівно.

Цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне. *Цитуючи, потрібно дотримуватися кількох формальних правил:*

1. цитата повинна бути дослівною;
2. цитата не повинна бути надто довгою;
3. цитата повинна подаватися у лапках і супроводжуватися покликання на джерело у примітці;
4. вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначається трикрапкою;
5. пояснення, які розривають текст цитати, подаються у квадратних дужках;
6. цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються із авторським текстом.

Цитати з поетичних творів у лапки не беруться. Цитати не з основного джерела, а процитовані іншими авторами, зазначаються у виносці так: Цитую за виданням: далі йде назва роботи, яка використовується. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається. Такий пропуск позначається трьома крапками (може ставитися на початку, всередині; наприкінці).

У разі цитування можна застосувати такі мовні засоби: С. Т. Міщенко писала (пише), зазначала (зазначає), стверджувала (стверджує), підкреслювала (підкреслює), вважала (вважає): «...», на думку С. Т. Міщенко: «...»; як підкреслює С. Т. Міщенко: «...»; згідно з уявленнями С.Т. Міщенко: «...»; С.Т. Міщенко характеризувала (характеризує): «...» тощо.

Кожна цитата обов'язково супроводжується покликанням на джерело (не лише номер джерела, а й конкретно номер сторінки, де зазначена ця інформація).

Перший раз покликаючись на певну працю, слід наводити у примітці всі бібліографічні реквізити видання. Надалі при покликанні на це видання можна вдаватися до скорочень, наприклад:

1. Кірсенко М.В. Греція на зорі сучасності. Київ : Вища школа, 1995. 220 с.
2. Кірсенко М. В. Греція на зорі.... С. 34.

При використанні аббревіатури, умовних географічних скорочень, вказують їх відразу ж після повного найменування вжитого складного терміну. Наприклад, «конкретні соціологічні дослідження» (КСД), «засоби масової інформації» (ЗМІ). Після цього можна вільно оперувати аббревіатурою без розшифрування.

3.2.6. Список використаних джерел

Бібліографічний опис списку використаних джерел і літератури в курсовій роботі здійснюють відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» та з огляду на наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки від 31 травня 2019 року № 759) від 12 січня 2017 року № 40.

Для компактності бібліографічного опису застосовують також скорочення слів і словосполучень згідно з такими стандартами: ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила

складання», ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила», ДСТУ 7093 :2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами»).

Бібліографічні відомості подають в описі в тому варіанті, у якому вони наведеш в джерелі інформації. Мова бібліографічного опису повинна відповідати мові вихідних відомостей документа.

Спочатку наводять літературу/джерела, видану кирилицею, далі латиною і мовами з особливою графікою (за алфавітом назв мов – арабською, вірменською, грузинською тощо). Публікації мовами з особливою графікою подають в українській транслітерації або в перекладі українською мовою.

Список використаних джерел має містити 20-30 літературних джерел, опублікованих переважно за останні 5 років. Його необхідно подавати у такій послідовності:

- закони України (у хронологічній послідовності);
- укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);
- монографії, брошури, підручники (абетковий порядок);
- статті з журналів (абетковий порядок);
- інструктивні, нормативні та інші матеріали, які використовуються підприємством (абетковий порядок);
- іншомовні джерела;
- електронні джерела.

Авторів з однаковими прізвищами подають в алфавітному порядку їхніх ініціалів; праці одного автора – за алфавітом перших літер назв його праць; праць одного автора з однаковою назвою – за хронологією.

Джерела, на які є покликання лише в додатку, подають в окремому переліку, який розміщують у кінці цього додатка.

Відомості про джерела нумерують арабськими цифрами. Номер ставлять перед бібліографічним записом і відокремлюють від нього крапкою.

3.2.7. Додатки

Додатки варто позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б та ін. (див. ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення).

Усі аркуші роботи і додатків акуратно підшиваються (брошуруються) в теку і переплітаються. Обсяг додатків не повинен перевищувати обсягу курсової роботи.

3.2.8. Використання комп'ютерних технологій у процесі оформлення курсової роботи

Мережа Інтернет є необхідною складовою освітнього процесу здобувачів вищої освіти. Завдяки комп'ютерним мережам кожен з них має можливість вільно користуватися віртуальним електронним бібліотечним фондом, опрацьовувати електронні лекції навчальних дисциплін та виконувати практичні роботи, готувати курсові та дипломні роботи.

Інтернет є гігантським сховищем різноманітних відомостей, являє собою унікальне джерело інформації. Поряд з іншими, бібліографічні ресурси Мережі допоможуть у пошуку необхідних відомостей. Вони представлені, перш за все, електронними каталогами бібліотек і бібліотеками електронних текстів. Електронні бібліотеки стали способом вирішення багатьох проблем для тих, хто пише курсові та дипломні роботи. Вони є унікальними збірками текстів, доступних для відвідувачів сайтів для скачування. В основному в Інтернеті поширені бібліотеки художньої літератури та добірки текстів наукової тематики.

Саме у процесі підготовки курсових робіт здобувач вищої освіти користується й матеріалами мережі Інтернет, де можна знайти потрібну інформацію. Для пошуку необхідних літературних джерел дослідник має знати адресу WEB-сторінки, зайти на пошукову сторінку та обрати потрібну літературу.

У багатьох бібліотеках, зокрема в бібліотеках закладів освіти, є реферативні та повні версії всіх необхідних літературних джерел для навчання за обраною спеціальністю. Так, наприклад, на рис.3.1 наведено пошукову сторінку наукових матеріалів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>) (рис. 3.1).

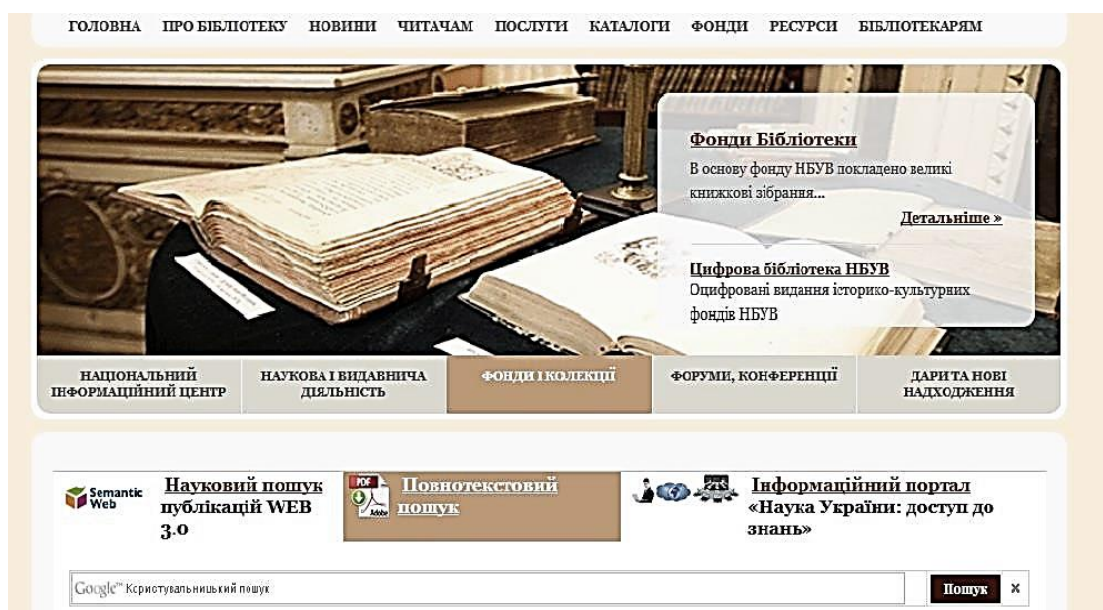

Рис. 3.1. Головна сторінка Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського

Сучасний етап розвитку науки й освіти України можна характеризувати активним створенням і впровадженням цифрових сховищ і архівів.

Значна кількість ЗВО та науково-дослідних установ реалізують концепцію відкритого доступу до результатів наукових досліджень через впровадження моделі так званого інституційного репозитарію, що для здобувачів вищої освіти, освітян і науковців створює можливість доступу до малотиражних видань. Зазвичай, такі матеріали залишаються недоступними,

оскільки їх публікують у декількох паперових екземплярах або на мережевих сервісах, які мають персоніфікований доступ, обмежений користувачами корпоративної мережі вишів.

Використовуючи інституційний репозитарій на кожному з етапів підготовки, здобувачі вищої освіти отримують вільний доступ до інституційного репозитарію, що дає їм можливість використовувати актуальну навчально-методичну літературу і відкриті матеріали досліджень інших здобувачів і викладачів. З іншого боку, здобувач вищої освіти, виконуючи курсове дослідження, може використовувати систему й поповнювати репозитарій власними матеріалами.

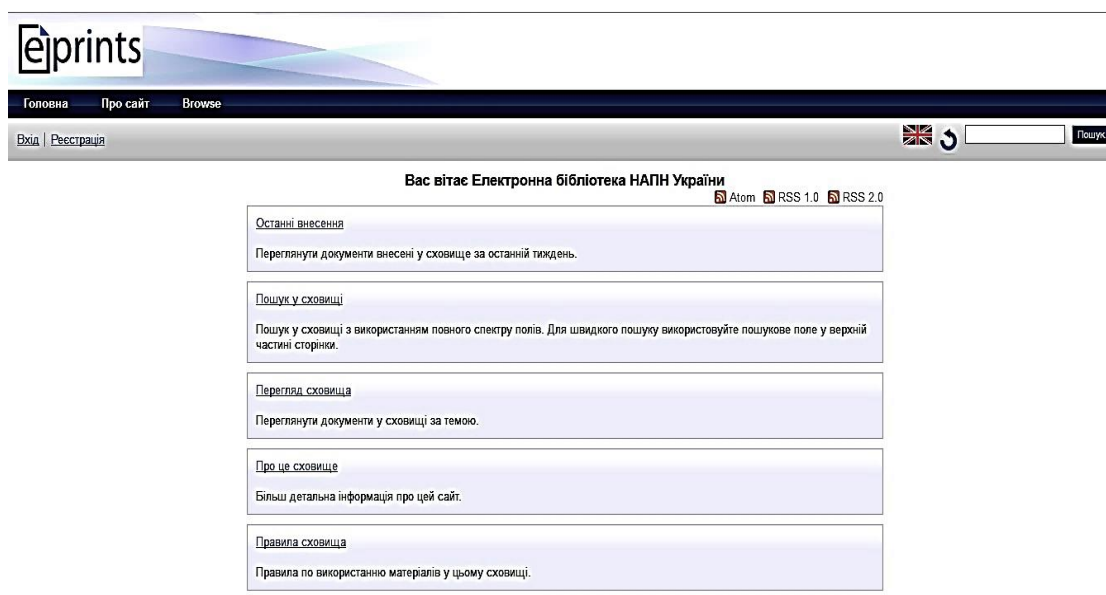

Рис. 32. Головна сторінка Електронної бібліотеки НАПН України

Щоб здійснити ґрунтовний аналіз літературних джерел та електронних покликань для курсових досліджень, у разі недостатньої кількості звичайних електронних джерел репозитаріїв та електронних бібліотек, здобувачу вищої освіти можуть допомогти провідні пошукові сервери мережі Інтернет – такі як Index, Google, Meta та ін. (рис. 3.3).

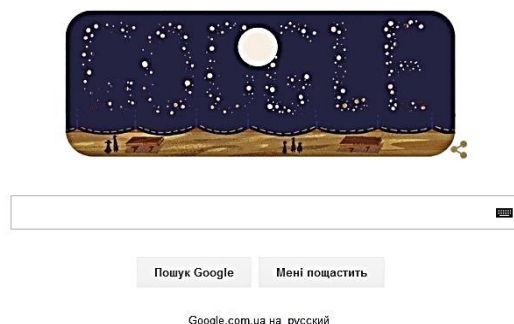

Рис. 3.3. Головна сторінка пошукового сервера Google

У випадку використання пошукових серверів, пошук здійснюють у всій доступній мережі Інтернет, що дає змогу переглянути найновіші WEB-сторінки. Знайдену потрібну інформацію здобувач вищої освіти ретельно відбирає, копіює, друкує.

Очевидна перевага метапошуку – більш висока релевантність (міра відповідності результатів пошуку завданню, поставленому в пошуковому запиті) виданих покликань. Не обмежуючись однією пошуковою системою, за допомогою цієї технології можна зібрати більш повну інформацію про предмет дослідження. З іншого боку, метапошукові системи часто відкидають або виносять у самий кінець результатів ті сторінки, які містяться лише в одній пошуковій базі, навіть якщо покликання ідеально відповідає запиту. Простіше кажучи, можна втратити цінні для дослідження покликання, особливо якщо це досить нова інтернет-сторінка, яка поки що не внесена в бази даних більшості пошукових машин.

Для опрацювання іноземних WEB-сторінок до послуг здобувача вищої освіти, який недостатньо орієнтується в іноземній мові, є багато програм-перекладачів: Socrat, Promt, Lingvo, Pragma тощо. За машинного перекладу лінгвістична точність тексту втрачається, тому потрібне ще додаткове його коригування.

РОЗДІЛ IV. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1. Організаційна підготовка до захисту курсової роботи

Не пізніше, ніж за 3 тижні до захисту курсову роботу подають науковому керівникові для перевірки змісту та структури, дотримання академічної доброчесності, внесення необхідних правок.

Курсові роботи, які за висновком наукового керівника заслуговують на позитивну оцінку, рекомендують до захисту. Роботи, які за попередньою оцінкою наукового керівника не мають підстав для позитивної оцінки, до захисту не допускають і передають здобувачеві вищої освіти для подальшого доопрацювання.

Курсову роботу подають на кафедру у друкованому примірнику.

Термін подання чистових варіантів робіт на кафедру, а також графік їх захистів визначає кафедра відповідно до графіка освітнього процесу.

На етапі подання на відповідну кафедру, курсові роботи підлягають перевірці на **академічну доброчесність**, яку здійснюють висококваліфіковані науково-педагогічні працівники, призначені завідувачем кафедри.

Перевірка роботи на наявність ознак академічного плагіату обов'язково передуює всім іншим процедурам розгляду.

У разі, якщо за результатами перевірки встановлено коректність покликань на першоджерело для текстових та/або ілюстративних запозичень, то робота вважається такою, що пройшла внутрішнє рецензування і допускається до захисту.

У разі виявлення факту порушення академічної доброчесності, зокрема наявності в роботі академічного плагіату, призначена особа подає вмотивовані висновки та звіт на засідання кафедри, яка ухвалює остаточне рішення у вигляді надання дозволу до захисту роботи, відправлення роботи

для доопрацювання (або про видачу іншого варіанту завдання для курсової роботи, або відхилення без права подальшого розгляду.

Автор, не згодний з результатами перевірки роботи на академічний плагіат, у триденний термін після їх оголошення має право подати апеляцію на ім'я декана, яким створюється комісія, яка формує остаточні висновки про дотримання автором курсової роботи академічної доброчесності.

Відповідальність за порушення академічної доброчесності визначена Кодексом академічної доброчесності Університету та Положенням про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти Університету на підставі законодавства України в галузі освіти.

Графіки захистів курсових робіт (проектів) затверджує декан факультету.

Курсова робота допускається до захисту за умови закінченого оформлення та допуску наукового керівника. Захист курсових робіт має бути проведений до початку екзаменаційної сесії.

Підготовка здобувачів вищої освіти до захисту – не менш відповідальна справа, ніж підготовка самої курсової роботи, оскільки якість виступу здобувача вищої освіти на захисті серйозно впливає на остаточну оцінку за виконану курсову роботу (попередня оцінка може бути як підвищена, так і знижена). Здобувач вищої освіти має підготувати текст усного повідомлення – 5-6 сторінок набраного на комп'ютері тексту.

Необхідно прагнути говорити чітко, виразно, просто, зрозуміло, щоб сама форма виголошення доповіді викликала прихильність до здобувача вищої освіти присутніх на захисті. У будь-якому разі слід уникати монотонності, гучність вимови доцільно підвищувати або понижувати залежно від змісту та значення відповідних фраз. Корисною є також жестикуляція, але в розумних межах. Зрозуміло, що над формою виступу здобувача вищої освіти слід працювати окремо. Не завадить зробити кілька

репетицій усної доповіді та її хронометраж. Текст доповіді здобувача вищої освіти варто записати заздалегідь і мати при собі, але не читати його на захисті, а проговорити майже напам'ять, маючи при цьому можливість по ходу доповіді коригувати ті чи інші дані або послідовність викладу.

4.2. Процедура захисту курсової роботи

Захист курсових робіт проводиться у встановлений час як прилюдний виступ здобувача вищої освіти, захист перед комісією кафедри за участю керівника роботи, виступ на науково-практичній конференції та ін. За відсутності керівника курсової роботи захист може бути проведений за умови подання ним письмового відгуку на курсову роботу.

Захист курсових робіт проводять публічно перед комісією у складі не менше трьох викладачів кафедри, зокрема й керівника курсової роботи.

Процедура захисту включає:

- доповідь здобувача вищої освіти про зміст роботи;
- запитання до автора;
- відповіді здобувача вищої освіти на запитання осіб, присутніх на захисті;
- заключне слово здобувача вищої освіти;
- ухвала комісії про оцінку роботи.

Вступне слово необхідно підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому зосереджується увага на віддзеркаленні таких важливих питань:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;
- мета,
- завдання,
- об'єкт,
- предмет дослідження,
- зміст роботи,
- її найбільш суттєві та цікаві моменти,
- висновки,

– пропозиції щодо практичного застосування результатів роботи.

У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника. Доповідь здобувача вищої освіти не повинна перевищувати за часом до 10 хвилин.

Відповіді на питання керівника і членів комісії з теми курсової роботи, мають бути короткими, чіткими й по суті.

Для кращого сприйняття матеріалу присутніми бажано роздати таблиці, діаграми, графіки, чи намалювати їх на великому форматі, або створити презентацію і продемонструвати її за допомогою комп'ютера.

Комісія на закритому засіданні обговорює результати захисту курсових робіт кожним здобувачем вищої освіти і більшістю голосів ухвалює рішення щодо оцінювання роботи. Оцінки оприлюднюються у присутності здобувачів вищої освіти.

У разі незгоди із результатами захисту курсової роботи здобувач вищої освіти в день оголошення оцінки може звернутися до комісії, яка проводила оцінювання, із заявою. Рішення щодо висловленої здобувачем незгоди приймає комісія. Якщо здобувач вищої освіти не погоджується з рішенням комісії та вважає, що мало місце порушення процедури захисту, він може подати письмову заяву декану факультету, який своїм рішенням формує КОМІСІЮ для розгляду питання щодо дотримання процедури. У разі підтвердження викладених у заяві здобувача вищої освіти обставин за розпорядженням ректора (проректора з науково-педагогічної роботи) проводять новий захист з іншим складом комісії.

Після захисту курсові роботи здобувачів вищої освіти зберігаються впродовж трьох років у ЗВО (паперовий та електронний носії). Допуск до захисту курсової роботи здійснюється за відповідного запису завідувача кафедри на титульній сторінці роботи. Якщо завідувач кафедри вважає за неможливе допустити курсову роботу до захисту через її незадовільну

якість, це має бути заслухано на засіданні кафедри за участю наукового керівника. Обговорення оформляється протоколом.

Захист курсової роботи відбувається на засіданні комісії у складі провідних викладачів кафедри. Процедура захисту протоколюється.

Для виступу здобувачеві вищої освіти надається 10 хвилин, що відповідає письмовій доповіді, викладеній на 5-6 сторінках. Доповідач стисло викладає комісії сутність проведеного дослідження, дає оцінку одержаним результатам, ілюструючи доповідь покликання на наочні матеріали.

Під час захисту курсової роботи члени комісії, присутні на захисті викладачі задають здобувачеві вищої освіти запитання щодо змісту курсової роботи. Відповіді здобувача вищої освіти мають бути конкретними, аргументованими й стислими.

За результатами захисту курсової роботи на закритому засіданні комісія приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук) керівника, зміст доповіді, відповіді на запитання).

Засідання комісії із захисту курсової роботи оформлюється протоколом, до якого вносяться відповідні оцінки, записуються запитання членів комісії та присутніх на захисті.

4.3. Оцінювання курсової роботи

Конкретні умови змісту, методики й критеріїв оцінювання курсової роботи визначає викладач, ухвалює кафедра, віддзеркалює робоча програма навчальної дисципліни, з якої заплановано виконання курсової роботи, а також методичні вказівки, укладені кафедрами, з огляду на специфіку спеціальностей.

Курсові роботи є окремими кредитними модулями, що оцінюються за 100-бальною шкалою відповідно до критеріїв, розроблених кафедрою, яка забезпечує їх виконання.

Рейтингова оцінка за курсові роботи складається з двох оцінювальних складових і визначається вимогами до написання курсової роботи:

Перший складник – оцінювання якості виконання роботи та дотримання графіку її виконання.

Другий складник – оцінювання якості захисту курсової роботи – ступінь володіння матеріалом, аргументованість рішень, вміння захищати свої погляди тощо (див. Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (зі змінами та доповненнями) від 30.01.2020 р., №11-ОД.

Критеріями оцінки курсової роботи є:

- актуальність та рівень розкриття теми;
- творчий підхід і самостійність аналізу, узагальнень і висновків;
- повнота використання першоджерел і використаних джерел;
- наявність елементів дослідження та рівень опанування методикою дослідження;
- наукова обґрунтованість й аргументованість узагальнень, висновків і пропозицій;
- науковий стиль викладу, якість захисту курсової роботи;
- дотримання принципів академічної доброчесності.

Оцінку за курсову роботу виставляють на титульному аркуші та засвідчують підписом наукового керівника і членів комісії. Позитивну оцінку за курсову роботу вносять у день захисту до екзаменаційної відомості, в індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти та в залікову книжку. Курсові роботи і отримані за них оцінки зазначають у додатку до диплома про вищу освіту.

Невчасне виконання курсової роботи вважається академічною заборгованістю і ліквідується у встановленому порядку.

Здобувачі вищої освіти, які не отримали позитивної оцінки за курсову роботу, до сесії не допускаються. Курсова робота з дисципліни навчального плану, оцінена незадовільно, переробляється і повертається на перевірку тому ж викладачеві.

Якщо за результатами захисту курсової роботи здобувач вищої освіти отримав оцінку «незадовільно», кафедра за рекомендацією комісії, що оцінювала цю курсову роботу, як *виняток*, може дозволити здобувачеві вищої освіти: виконання додаткового завдання за темою курсової роботи з його наступним захистом разом із роботою; виконання в повному обсязі курсової роботи з іншої теми. Додаткове завдання формують на основі критеріїв оцінювання курсової роботи: поглиблення знань з теоретичних положень; усунення допущених помилок у розрахунках, програмному забезпеченні, графічній частині та оформленні курсової роботи; виконання додаткових розрахунків до окремих розділів роботи тощо.

Підсумки виконання курсових робіт аналізуються на засіданнях відповідних кафедр, а за потребою – на засіданнях науково-методичних / вчених рад факультетів.

Після захисту паперові варіанти курсових робіт здобувачів вищої освіти зберігаються впродовж трьох років у ЗВО.

Рейтингова оцінка за курсові роботи складається з оцінювання рівня виконання роботи, змісту виступу під час захисту та відповідей здобувача вищої освіти на запитання членів комісії.

Оцінка «**відмінно**» ставиться, якщо роботу виконано в повному обсязі без помилок, оформлено відповідно до чинних стандартів з оформлення таких робіт та подано у визначений термін; упродовж захисту здобувач вищої освіти продемонстрував добре володіння теоретичним матеріалом, чітко та аргументовано відповів на поставлені запитання, використовував комп'ютерну техніку для демонстрації основних положень та результатів своєї роботи.

Оцінка **«добре»** ставиться, якщо роботу виконано в повному обсязі, подано у визначений термін, але в роботі є незначні помилки, що не впливають суттєво на кінцеві результати, або є незначні вади в оформленні роботи, деякі стилістичні та граматичні помилки; упродовж захисту здобувач вищої освіти продемонстрував добре володіння теоретичним матеріалом, відповів на поставлені запитання.

Оцінка **«задовільно»** ставиться, якщо роботу виконано в повному обсязі, подано у визначений термін, але в роботі є окремі помилки, що впливають на кінцеві результати, а також окремі вади в оформленні роботи, стилістичні та граматичні помилки; упродовж захисту здобувач вищої освіти продемонстрував володіння теоретичним матеріалом, але не дуже чітко та аргументовано відповів на поставлені запитання (або відповів не на всі запитання).

Оцінка **«незадовільно»** ставиться, якщо роботу виконано в неповному обсязі, з грубими помилками без дотримання установлених вимог щодо оформлення таких робіт. Така робота до захисту не допускається і повертається здобувачеві вищої освіти на доопрацювання.

4.4. Типові помилки при написанні курсових робіт

1. Зміст роботи не відповідає плану курсової роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.

2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відображають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відображає специфіки об'єкта і предмета дослідження.

4. Автор не виявив самостійності.

5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури з теми дослідження.

6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відображає рівня дослідження проблеми.

7. Не розкрито зміст та організацію експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики), поверхово висвітлені практичні питання.

8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

9. У роботі немає покликань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.

10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без додержання вимог державного стандарту.

11. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

РОЗДІЛ V. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ФАХОВИХ МЕТОДИК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Тематика курсових робіт охоплює широке коло проблем з актуальних проблем початкової освіти, методик вивчення предметів у галузях початкової освіти.

Особливістю змісту курсових робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є, в основному, вирішення методичних завдань.

Відповідно до освітньо-професійної програми Початкова освіта здобувач вищої освіти може обрати один із вибірових блоків дисциплін вільного вибору студента (Блок 1 «Дошкільна освіта», Блок 2 «Мова і література (англійська)»). Сформувати індивідуальну освітню траєкторію з навчальних дисциплін може здобувач за умови обрання навчальних дисциплін блоку 3. При обранні блоку 1 чи блоку 2 майбутні педагоги мають виконати додаткове курсове дослідження з:

1. основ співпраці з родинами/ природознавства з методикою / дошкільної лінгводидактики / основ образотворчого мистецтва з методикою керівництва / теорії та методики фізичного виховання і валеологічної освіти / теорії та методики формування елементарних математичних уявлень);

2. шкільного курсу англійської мови в початковій школі.

5.1. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

(Методика навчання математики в початковій школі)

1. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів під час вивчення дробів
2. Активізація репродуктивної та конструктивної пізнавальної діяльності молодших школярів при вивченні математики
3. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення арифметичних дій у Новій українській школі
4. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення алгебраїчного матеріалу в Новій українській школі
5. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення геометричного матеріалу у Новій українській школі
6. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення нумерації невід'ємних цілих чисел у Новій українській школі
7. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення основних величин у Новій українській школі.
8. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення частин і дробів у Новій українській школі
9. Використання ігрових технологій навчання у процесі розв'язування задач у Новій українській школі
10. Використання інтерактивних технологій у процесі вивчення математики у Новій українській школі
11. Використання ІКТ технологій у процесі вивчення математики в Новій українській школі
12. Використання інформаційних технологій на уроках математики в початковій школі
13. Використання комп'ютерних програм на уроках математики у початковій школі

14. Використання методики LEGO на уроках математики в початковій школі
15. Використання нестандартних завдань на уроках математики в початковій школі для стимулювання пізнавальних інтересів школярів
16. Використання технології проблемного навчання у процесі вивчення нумерації в умовах Нової української школи
17. Використання технології проблемного навчання у процесі вивчення алгебраїчного матеріалу в контексті ідей Нової української школи
18. Використання технології проблемного навчання у процесі вивчення геометричного матеріалу в контексті ідей Нової української школи
19. Використання технології проблемного навчання в позакласній роботі з математики в Новій українській школі
20. Використання технології проблемного навчання у процесі розв'язування арифметичних задач у контексті Нової української школи
21. Використання технології розвивального навчання у вивчення нумерації невід'ємних цілих чисел і арифметичних дій у Новій українській школі
22. Впровадження інноваційної технології навчання учнів початкових класів в умовах реалізації науково-педагогічного проєкту «Інтелект України»
23. Ігри на уроках математики в початковій школі як засіб формування креативності школярів
24. Ігрові технології навчання в позакласній роботі з математики в умовах у Нової української школи
25. Ігрові технології навчання при вивченні арифметичних дій в початковій школі
26. Інтегровані уроки математики в Новій українській школі
27. Інтерактивні форми і методи роботи на уроках математики в початковій школі

28. Інформаційні технології в початковій математичній освіті молодших школярів
29. Засоби наочності у навчанні математики першокласників
30. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення нумерації невід'ємних цілих чисел у Новій українській школі
31. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі навчання розв'язуванню задач у Новій українській школі
32. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення основних величин у Новій українській школі
33. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення геометричного матеріалу в Новій українській школі
34. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення алгебраїчного матеріалу в Новій українській школі
35. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення частин і дробів у Новій українській школі
36. Застосування технології диференційованого навчання у процесі вивчення величин та одиниць їх вимірювання в Новій українській школі
37. Застосування технології перспективно-випереджуючого навчання у процесі формування вмінь розв'язувати арифметичні задачі в Новій українській школі
38. Каліграфічні хвилинки на уроках математики
39. Математичні конкурси в системі початкової освіти
40. Методика організації Лего-конструювання в освітньому просторі Нової української школи
41. Методика створення та використання малюнку як основа для розв'язання складної арифметичної задачі в початковій школі
42. Методика формування економічних знань молодших школярів на уроках математики

43. Методичне забезпечення вивчення нумерації у початковому курсі математики
44. Методичні аспекти впровадження інноваційних технологій на уроках математики в Новій українській школі
45. Методичні особливості проведення нестандартних уроків математики в Новій українській школі
46. Наступність закладу дошкільної освіти і початкової школи у формуванні математичної компетентності здобувача початкової освіти
47. Наступність у формуванні математичної компетентності між дошкіллям і початковою школою
48. Основи методики вивчення елементів геометрії у початковій школі
49. Особистісно-зорієнтований підхід до дітей молодшого шкільного віку на уроках математики
50. Особливості використання відкритих задач у процесі навчання математики здобувачів початкової освіти
51. Особливості використання здоров'язбережувальних технологій на уроках математики в Новій українській школі
52. Особливості використання логічних завдань у процесі навчання математики учнів початкової школи
53. Особливості використання тестових технологій навчання на уроках математики в контексті ідей Нової української школи
54. Особливості математичного навчання за кордоном
55. Організація колективної і групової діяльності учнів на уроках математики в Новій українській школі
56. Роль дидактичних ігор в активізації діяльності учнів початкової школи
57. Роль математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу

58. Розвиток креативного мислення засобами STEM-технології на уроках математики в початковій школі
59. Розвиток математичного мовлення учнів початкової школи
60. Розвиток просторової уяви молодших школярів у процесі вивчення геометричного матеріалу в Новій українській школі
61. Розвиток просторових уявлень здобувачів початкової освіти
62. Становлення математичної освіти в Україні
63. Сучасні засоби навчання на уроках математики в Новій українській школі
64. Технології активізації логічного мислення здобувачів початкової школи у процесі розв'язування задач на знаходження четвертого пропорційного
65. Технології актуалізації опорних знань з математики здобувачів початкової освіти в умовах групи продовженого дня
66. Технології використання математичних задач як засобу формування творчої особистості учня початкової школи
67. Технології формування економічного мислення молодших школярів уроках математики Нової української школи
68. Технологія перспективно-випереджуючого навчання у процесі вивчення арифметичних дій у контексті ідей Нової української школи
69. Технології проведення уроку-казки з математики у в контексті ідей Нової української школи
70. Технології розвитку мислення учнів початкової школи у процесі роботи над завданнями комбінованого тиру
71. Технології формування базових компетентностей учнів початкової школи у процесі вивчення математики
72. Технології формування навчально-пізнавальної діяльності першокласників засобами математики

73. Технології формування обчислювальної компетентності здобувачів початкової освіти у процесі розв'язування сюжетних задач
74. Технології формування у здобувачів початкової освіти досвіду пошукової діяльності під час вивчення концентру «Тисяча»
75. Формування базових якостей особистості здобувача початкової освіти на уроках математики
76. Формування екологічної компетентності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»
77. Формування вміння розв'язувати задачі геометричного змісту на уроках математики у 4 класі
78. Формування в учнів початкових класів умінь розв'язувати текстові задачі
79. Формування в учнів початкової школи вміння використовувати різні одиниці вимірювання величин у процесі розв'язування практико зорієнтованих задач
80. Формування інтересу до математики в учнів початкових класів
81. Формування логічного мислення молодших школярів у процесі розв'язування сюжетних задач (1-2 клас)
82. Формування мотиваційної спрямованості молодших школярів на уроках математики
83. Формування навичок виконання арифметичних дій у здобувачів початкової освіти
84. Формування навичок вимірювальної діяльності молодших школярів під час вивчення величин
85. Формування прийомів самоконтролю у процесі навчання математики в початковій школі
86. Формування творчого математичного мислення учнів початкової школи в умовах Нової української школи
87. Формування логічного мислення здобувачів початкової освіти

- 88.Формування у здобувачів початкової освіти уявлень про математичні вирази
89. Формування у молодших школярів досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач

5.2. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

(Методика навчання української мови та літературного читання в початковій школі)

1. Активізація словникового запасу молодших школярів на уроках української мови та літературного читання
2. Вивчення віршованих творів у початковій школі
3. Вивчення іменника в початкових класах
4. Вивчення синонімів як засобу розвитку мовлення молодших школярів
5. Вивчення творів Лесі Українки на уроках літературного читання
6. Вивчення творів фольклору на уроках літературного читання в початкових класах.
7. Вивчення творчості письменників рідного краю на уроках літературного читання в початкових класах.
8. Вивчення фразеологічних одиниць у початкових класах
9. Використання бесіди як методу навчання на уроках літературного читання
10. Використання дидактичних ігор на уроках української мови
11. Використання додатків Google на уроках української мови як засобу налагодження взаємодії між учасниками освітнього процесу
12. Використання ігрових елементів у навчанні каліграфії на уроках української мови

13. Впровадження інтегративного підходу до навчання української мови другокласників
14. Гейміфікація як засіб навчання мови й мовлення молодших школярів
15. Граматична правильність як основа формування мовної особистості молодших школярів
16. Дидактичний аспект формування синтаксичних компетентностей молодших школярів під час вивчення теми „Речення” у 2 класі
17. Діалогічне мовлення як засіб розвитку комунікативних умінь учнів початкових класів
18. Елементи словотвору як засіб збагачення лексичного запасу молодших школярів
19. Ігрові технології на уроках української мови в початкових класах у процесі вивчення граматичних категорій іменника
20. Інноваційні технології навчання як засіб формування синтаксичних умінь і навичок учнів початкової школи
21. Інтерактивні технології навчання в процесі вивчення частин мови
22. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формуванням писемного мовлення молодшого школяра
23. Збагачення активного словника молодших школярів стійкими словосполученнями
24. Збагачення словника молодших школярів експресивною лексикою засобами української народної казки
25. Збагачення словника учнів початкових класів фразеологізмами на уроках української мови
26. Збагачення словникового запасу молодших школярів у процесі засвоєння граматико-орфографічних знань
27. Компетентнісний підхід до розвитку креативності молодших школярів (у форматі уроку літературного читання)

28. Комунікативні умови формування мовної особистості учнів початкових класів
29. Лінгвостилістичні засоби комічного у творах для дітей
30. Лінгвістичні основи вивчення службових частин мови в початковій школі
31. Методика написання творчих робіт за картиною в початкових класах
32. Методика роботи над деформованим текстом у сучасній початковій школі
33. Методика роботи над фразеологізмами як засобом формування культури спілкування молодших школярів
34. Методика роботи з медіа-продуктами на уроках української мови в 2 класі
35. Методика роботи над фразеологізмами з метою формування національної свідомості учнів початкових класів
36. Методика роботи над фразеологізмами як засобом формування культури спілкування молодших школярів
37. Методика формування пунктуаційних навичок під час вивчення теми „Речення” у 2 класі
38. Методика формування читацьких інтересів учнів початкової школи розвиток творчих здібностей шестиліток на уроках навчання грамоти
39. Методичні особливості текстотворення в початковій школі
40. Мобільні технології як засіб комунікативного розвитку молодшого школяра на уроках мовно-літературної освітньої галузі
41. Мовленнєві вміння як засіб формування комунікативної компетентності учнів початкових класів
42. Мовленнєво-ігрова діяльність як засіб розвитку комунікативних умінь молодших школярів
43. Мовний матеріал як засіб формування комунікативно-мовленнєвих умінь учнів початкових класів

44. Мовне портфоліо як засіб розвитку писемного мовлення учнів 3(4) класу на уроках української мови
45. Навчання мови й мовлення учнів молодших класів засобом технології майндмепінгу
46. Навчання української мови за допомогою ігрових технологій
47. Настільні ігри в освітньому процесі як засіб формування креативності дітей на уроках української мови
48. Нестандартні форми навчання молодших школярів на уроках української мови
49. Особливості вивчення синтаксичних одиниць у початкових класах
50. Педагогічні умови навчання мови й мовлення молодших школярів в умовах змішаного навчання
51. Робота над сполучуваністю дієслова в початкових класах у системі розвитку зв'язного мовлення
52. Робота над художнім твором на уроках читання в початкових класах
53. Розвиток діалогічного мовлення учнів 2 (3, 4) класу на уроках української мови засобом групової взаємодії (клас на вибір)
54. Розвиток інформаційної компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі
55. Розвиток інформаційної культури молодших школярів на уроках словесності
56. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів у мовленнєво-ігровій діяльності
57. Розвиток зв'язного мовлення під час вивчення теми «Дієслово»
58. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів під час комунікативної гри на уроці української мови
59. Розвиток комунікативних умінь учнів початкових класів під час вивчення лексичних одиниць

60. Розвиток креативного мислення на уроках української мови в 1 (2, 3, 4) класі
61. Розвиток мовлення молодших школярів у процесі вивчення частин мови
62. Розвиток мовлення першокласників у період навчання грамоти
63. Розвиток образного мовлення молодших школярів на уроках літературного читання
64. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів під час вивчення теми «Дієслово»
65. Розвиток у дітей інтересу до читання засобом освітніх веб-квестів
66. Розвиток у другокласників умінь сприймати й аналізувати усну інформацію на уроках української мови
67. Розвиток умінь спілкуватися з іншими людьми на уроках української мови в 2 класі
68. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів на уроках української мови
69. Творчі вправи як засіб розвитку мовлення в процесі вивчення дієслова в початкових класах
70. Текст культури як засіб формування в молодших школярів повноцінної навички письма
71. Технології аналізу художнього тексту на уроках читання в початкових класах
72. Технології вивчення іменника в початкових класах.
73. Технології вивчення будови слова в початкових класах
74. Технології вивчення дієслова в початкових класах
75. Технології вивчення прикметника в початкових класах
76. Технології вивчення синтаксичних одиниць у початкових класах
77. Технології вивчення фразеологічних одиниць у початкових класах
78. Технології навчання діалогічного мовлення в початкових класах

79. Технології розвитку мовлення учнів 1-2 класів у навчально-ігровій діяльності
80. Технології розвитку мовленнєвої діяльності молодших школярів на уроках читання
81. Технології розвитку мовлення першокласників у період навчання грамоти
82. Технології розвитку творчих здібностей молодших школярів у роботі над текстами різних типів на уроках української мови
83. Технології розвитку усного мовлення учнів початкових класів на уроках української мови
84. Технології формування комунікативно-мовленнєвої діяльності молодших школярів
85. Технології формування культури мовлення молодших школярів на уроках мови і читання
86. Технології формування орфографічних умінь і навичок молодших школярів у процесі вивчення фонетичного матеріалу
87. Технології формування пунктуаційних навичок молодших школярів у процесі засвоєння синтаксичних одиниць
88. Формування аудіативних умінь учнів 1 (2, 3, 4) класів засобами інформаційних технологій (клас на вибір)
89. Формування в другокласників умінь будувати самостійні усні зв'язні тексти на уроках літературного читання в умовах реформування початкової школи
90. Формування вмінь взаємодіяти письмово на уроках української мови за допомогою інтернет-сервісів
91. Формування вмінь взаємодіяти усно на уроках української мови засобом кейс-технології
92. Формування в першокласників навичок читання і письма в умовах компетентнісної освіти

93. Формування громадянської компетентності молодших школярів на уроках літературного читання в 2 (3, 4) класі (клас на вибір)
94. Формування діалогічного мовлення дошкільників та учнів початкових класів
95. Формування ключової комунікативної компетентності молодшого школяра засобом Case-study
96. Формування комунікативно-мовленнєвої діяльності молодших школярів.
97. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь учнів початкових класів на уроках української мови
98. Формування культури мовленнєвого спілкування молодших школярів
99. Формування культуромовних навичок молодших школярів у процесі вивчення частин мови у 3 класі
100. Формування культуромовних навичок засобами лексикології в початкових класах
101. Формування культуромовних навичок у процесі вивчення частин мови
102. Формування мовної культури молодших школярів на уроках української мови
103. Формування навчально-пізнавальних умінь учнів початкових класів на уроках літературного читання
104. Формування наскрізного вміння читання з розумінням засобом візуалізації
105. Формування орфографічних умінь і навичок молодших школярів у процесі вивчення фонетичного матеріалу
106. Формування пізнавальних умінь і навичок молодших школярів на уроках літературного читання

107. Формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках літературного читання в 2 (3, 4) класі (клас на вибір)
108. Формування уміння будувати монологічні усні зв'язні висловлення молодших школярів на уроках літературного читання засобами інтеграції
109. Формування умінь і навичок молодших школярів складати твори-міркування
110. Формування умінь другокласників аналізувати та інтерпретувати сприйняті на слух тексти
111. Формування у першокласників позитивних мотивів до читання на уроках роботи з дитячою книжкою
112. Формування усного мовлення школярів на уроках української мови засобом сторітеллінга
113. Storytelling як засіб розвитку комунікативної компетентності сучасних молодших школярів

5.3. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ, ГРОМАДЯНСЬКОЇ, ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ

**(Методика навчання інтегрованого курс «Я досліджую світ»
(природнича освітня галузь)**

1. Використання ігрових технологій на уроках «Я досліджую світ» у 4 класі
2. Використання інтерактивних методів навчання під час вивчення змісту природничої освітньої галузі в 3-4 класах
3. Використання пізнавальних завдань під час формування природничих знань молодших школярів
4. Використання презентацій як засобу активізації діяльності школярів на уроках «Я досліджую світ»

5. Використання усної народної творчості на уроках «Я досліджую світ»
6. Використання фольклору як засобу підвищення ефективності уроків «Я досліджую світ»
7. Дидактичні особливості нестандартних уроків «Я досліджую світ» у початковій школі
8. Засоби активізації пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»
9. Екологічне виховання молодших школярів за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України»
10. Екологічне виховання молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» засобами інноваційних технологій
11. Екологічне дозвілля в системі природоохоронної роботи сучасної початкової школи
12. Методика використання загадок природознавчого змісту у трудовому вихованні здобувачів початкової освіти
13. Методика екологічного виховання здобувачів початкової освіти на уроках технологічної освітньої галузі
14. Методика організації та проведення екскурсії в природу як засобу первинної профорієнтації здобувачів початкової освіти
15. Методика формування у здобувачів початкової освіти вмінь аранжування рослин
16. Методика формування екологічних знань на уроках «Я досліджую світ» у початковій школі
17. Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення природничої освітньої галузі
18. Навчання природознавству молодших школярів засобами технології С. Френе в умовах Нової української школи
19. Особливості вивчення природничої освітньої галузі у початковій школі засобами інноваційних технологій

20. Особливості методики малювання тварин у початковій школі в процесі вивчення теми «Ссавці»
21. Практичні методи навчання у формуванні природознавчої компетентності учнів у контексті Нової української школи
22. Розвиток у молодших школярів ціннісного ставлення до природи на уроках «Я досліджую світ»
23. Розробка конструкції і виготовлення оригінальних дидактичних роздаткових, демонстраційних матеріалів, інструкцій та технологічних карт, навчальних таблиць для використання на уроках «Я досліджую світ»»
24. Самостійна робота на уроках «Я досліджую світ» та її вплив на формування природничих понять молодшого школяра
25. Система екологічного виховання учнів на уроках «Я досліджую світ» засобами технології інтегрованого навчання
26. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи
27. Технології вивчення рослинного світу на уроках «Я досліджую світ» засобами проведення позаурочної роботи з природознавства у початковій школі
28. Технології організації фенологічних спостережень учнів у процесі вивчення курсу «Я досліджую світ»
29. Технологія проведення «уроків милування природою» засобами інноваційних технологій в умовах Нової української школи
30. Технології формування бережливого ставлення до природи на уроках «Я досліджую світ»
31. Технології формування валео-екологічної культури учнів початкової школи на уроках «Я досліджую світ»
32. Технології формування природознавчих компетентностей в системі проведення інтегрованих уроків на засадах Концепції «Нова українська школа»

33. Технології формування природоохоронної компетентності молодших школярів у процесі вивчення природничої освітньої галузі
34. Формування екологічної культури молодших школярів в освітньому процесі Нової української школи
35. Формування навичок орієнтування в просторі у здобувачів початкової освіти при вивченні інтегрованих курсів природничої та мистецької освітніх галузей
36. Формування природознавчої компетентності молодших школярів у процесі проведення екскурсій
37. Шляхи впровадження педагогіки партнерства під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

**(Методика навчання інтегрованого курс «Я досліджую світ»
(соціальна, громадянська, історична освітні галузі)**

Методика навчання суспільствознавства в початковій школі

1. Використання ігрових технологій у позакласній роботі в контексті вимог Нової української школи
2. Використання ІКТ на уроках «Я досліджую світ» в початковій школі в контексті ідей Нової української школи
3. Використання інтерактивних технологій навчання в процесі вивчення «Я досліджую світ» у 1-2 класах Нової української школи.
4. Використання кейс-технологій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у Новій українській школі
5. Використання краєзнавчого матеріалу як засобу національно-патріотичного виховання учнів у процесі реалізації соціальної освітньої галузі
6. Використання мультимедійних технологій як засобу активізації діяльності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»

7. Використання наочності та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках «Я досліджую світ»
8. Використання народних традицій рідного краю та своєї місцевості в процесі трудового виховання здобувачів початкової освіти
9. Виховання естетичного смаку здобувачів початкової освіти засобами творів народного образотворчого мистецтва
10. Впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній простір початкових класів
11. Здоров'язбережувальні технології як засіб вивчення предмету «Я досліджую світ»
12. Інтерактивні методи навчання на уроках «Я досліджую світ» у початковій школі
13. Методи і прийоми навчання учнів початкової школи при вивченні курсу «Я досліджую світ»
14. Методика ознайомлення з національною символікою та державними символами на уроках предмета «Я досліджую світ» в початковій школі
15. Методика проведення нестандартних уроків з предмета «Я досліджую світ» в початковій школі
16. Методика організації господарської діяльності школярів (з елементами календарно-обрядової поезії, паркового мистецтва)
17. Методика формування громадянської та правової компетентностей у процесі реалізації змістової лінії «Людина в суспільстві»
18. Методика використання загадок природознавчого змісту у трудовому вихованні здобувачів початкової освіти
19. Методика формування у молодших школярів уявлень про людину як частину природи і суспільства у процесі реалізації змістової лінії «Людина в суспільстві»

20. Методика формування у молодших школярів соціальної компетентності у процесі реалізації змістової лінії «Людина серед людей»
21. Методика формування у молодших школярів усвідомлення своєї належності до українського суспільства
22. Міжпредметні зв'язки курсу «Я досліджую світ» як шлях формування особистості молодшого школяра
23. Народнознавчі дослідження як засіб збагачення творчого і культурного потенціалу здобувачів початкової освіти
24. Народнознавчі екскурсії як засіб формування цінностей учнів початкової школи
25. Організаційно-методичні засади проведення українознавчих заходів у початковій школі
26. Організація ціннісно-орієнтованої, творчої діяльності молодших школярів у процесі вивчення предмета «Я досліджую світ»
27. Особливості застосування ігрових технологій на уроках «Я досліджую світ» у Новій українській школі
28. Особливості реалізації STEM- технологій у навчанні учнів початкових класів інтегрованого курсу «Я досліджую світ»
29. Патріотичне виховання молодших школярів засобами українознавчих курсів
30. Патріотичне виховання молодших школярів у процесі вивчення соціальної освітньої галузі
31. Проєктна діяльність молодших школярів у процесі вивчення предмета «Я досліджую світ»
32. Розвиток критичного мислення молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»
33. Сезонні свята і розваги в процесі вивчення курсу «Я досліджую світ» у контексті вимог Нової української школи

34. Спецкурси та факультативи з українознавства у закладах загальної середньої освіти
35. Технології навчання змістової лінії «Людина» на уроках «Я досліджую світ»
36. Технології організації групової навчальної діяльності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» у контексті вимог Нової української школи.
37. Технологія диференційованого навчання у процесі ознайомлення молодших школярів з громадянські права та обов'язки як члена суспільства
38. Технологія проблемного навчання на уроках «Я досліджую світ» у контексті вимог Нової української школи
39. Технології використання народознавчого матеріалу на уроках «Я досліджую світ» в Новій українській школі
40. Технології організація самостійної роботи учнів на уроках «Я досліджую світ» у початковій школі в контексті ідей Нової української школи
41. Технології реалізації краєзнавчого принципу в процесі вивчення «Я досліджую світ»
42. Технологія розвитку критичного мислення як засіб формування мовної особистості учня початкової школи
43. Технології формування громадянської компетентності учнів початкових класів
44. Технології формування здоров'язбережувальної компетентності в молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»
45. Технології формування основ культури поведінки молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»
46. Технології формування навичок логічного мислення молодших школярів на уроках «Я досліджую світ»

47. Технології формування національної свідомості учнів початкової школи на уроках «Я досліджую світ»
48. Технології формування соціальної компетентності учнів початкових класів
49. Технології формування у молодших школярів навичок здорового способу життя в процесі вивчення «Я досліджую світ»
50. Традиційна українська кухня як засіб формування практичних навичок організації власної життєдіяльності дітей молодшого шкільного віку
51. Українознавство в позакласній та позашкільній роботі закладів загальної середньої освіти
52. Українські дитячі народні пісні як засіб духовного розвитку молодших школярів
53. Форми і методи ознайомлення молодших школярів з трудовими традиціями рідного краю і своєї місцевості
54. Формування відповідальності у молодших школярів засобами сімейної культури українців
55. Формування громадянської компетентності на уроках «Я досліджую світ» в початковій школі
56. Формування духовних цінностей у молодших школярів під час реалізації змістової лінії «Людина як особистість»
57. Формування загальнокультурної компетентності молодших школярів засобами підручника інтегрованого курсу «Я досліджую світ»
58. Формування здорового способу життя молодших школярів засобами дитячих народних ігор
59. Формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти засобами народного фольклору

- 60. Формування культурної компетентності здобувачів початкової освіти засобами народної символіки українського народу
- 61. Формування міжособистісної злагоди у здобувачів початкової освіти
- Формування чуйності у дітей молодшого шкільного віку
- 62. Формування соціальної компетентності на уроках «Я досліджую світ» в початковій школі
- 63. Формування творчих умінь здобувачів початкової освіти засобами традиційних ремесел українського народу
- 64. Формування шанобливості у молодших школярів
- 65. Шляхи впровадження педагогіки партнерства при вивченні інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

РОЗДІЛ VI. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ВИБІРКОВОГО БЛОКУ ДИСЦИПЛІН ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»

6.1. ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

- 1. Використання дидактичних ігор екологічного спрямування у роботі з дітьми дошкільного віку
- 2. Використання методу моделювання під час формування знань про природу у дітей старшого дошкільного віку
- 3. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку
- 4. Використання ігрових прийомів в процесі навчання дошкільників лічбі
- 5. Виховання цілісного сприйняття природи у дітей старшого дошкільного віку
- 6. Гуманізація процесу навчання елементам математики дітей старшого дошкільного віку

7. Дитяче експериментування як метод екологічного виховання старших дошкільників
8. Екскурсія як засіб ознайомлення дітей дошкільного віку з предметами довкілля та розвитку словника
9. Експериментальне дослідження математичного виховання дітей дошкільного віку
10. Зарубіжні методики формування основ математики дошкільників
11. Інноваційні технології в процесі формування елементарних математичних уявлень дошкільників
12. Інтегративний підхід у екологічному вихованні дітей дошкільного віку
13. Комплексне використання засобів наочності під час екологічного виховання дошкільників
14. Методи математичного розвитку дошкільників
15. Методика використання дослідів для формування уявлень про рослини у дітей дошкільного віку
16. Методика використання ігор для формування знань про природу у дітей дошкільного віку
17. Методика комплексного використання засобів наочності у процесі екологічного виховання дошкільників
18. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з природними об'єктами під час екскурсій
19. Методика ознайомлення старших дошкільників з природою Космосу
20. Методика проведення екскурсій у природу з дітьми дошкільного віку
21. Моделювання як засіб розвитку математичних уявлень в дітей дошкільного віку
22. Народні ігри з математичним змістом у вихованні дітей дошкільного віку

23. Особливості ознайомлення старших дошкільників з природою Космосу
24. Систематизація знань дітей старшого дошкільного віку про природу Космосу
25. Формування динамічних уявлень про ріст і розвиток живих істот у дітей дошкільного віку
26. Формування знань про акваріумні рибки у дітей старшого дошкільного віку під час спостережень
27. Формування екологічних знань у дітей дошкільного віку під час різних видів діяльності у природі
28. Формування екологічної культури у дітей середнього дошкільного віку в процесі спостереження за об'єктами живої природи
29. Формування системи знань про тварин в ході екологічного виховання дошкільників
30. Формування спостережливості у дітей дошкільного віку в процесі ознайомлення з кімнатними рослинами
31. Формування уявлень про будову організму людини у дітей старшого дошкільного віку
32. Формування уявлень про будову та життєдіяльність організму людини у дітей старшого дошкільного віку
33. Формування цілісного сприйняття природи у процесі спільної діяльності педагога та старших дошкільників у екологорозвивальному середовищі
34. Формування ціннісного ставлення до здоров'я у дітей старшого дошкільного віку
35. Шляхи ефективного використання методів екологічного виховання дітей дошкільного віку

6.2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

1. Арифметичні задачі як засіб розвитку у дітей логічного мислення
2. Використання ігор та ігрових вправ під час формування у дітей уявлень про множину
3. Використання художньої літератури в процесі використання математичного розвитку дошкільників
4. Вплив задач-головоломок на розвиток уявлень про форму предметів у дітей старшого дошкільного віку
5. Логіко-математичні ігри в роботі з дітьми старшого дошкільного віку
6. Логіко-математичні ігри у роботі з дітьми дошкільного віку
7. Логічні задачі та вправи як засіб розвитку мисленнєвих операцій старших дошкільників
8. Методика навчання вимірюванню розмірів предметів дітьми старшого дошкільного віку
9. Можливості використання художньої літератури в процесі математичного розвитку дошкільників
10. Навчання старших дошкільників виміру величини предметів
11. Ознайомлення дітей дошкільного віку з геометричним матеріалом
12. Особливості конструктивного мислення дошкільників
13. Особливості ознайомлення дітей старшої вікової групи з лічильною діяльністю
14. Особливості організації вивчення математики в різновіковій групі
15. Орієнтація у часі дітей дошкільного віку
16. Розвиваючі ігри в системі формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку
17. Розвиток відчуття часу у дітей дошкільного віку

18. Розвиток елементарних математичних уявлень у дітей 4-5 років в світлі сучасних вимог
19. Розвиток інтелектуальних здібностей дітей засобами математики
20. Розвиток логічного мислення в процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку
21. Розвиток математичних здібностей у дітей дошкільного віку
22. Розвиток математичних уявлень у дошкільників
23. Розвиток математичних уявлень у старших дошкільників засобом інформаційних технологій
24. Розвиток мислення у дітей дошкільного віку в процесі формування елементарних математичних уявлень
25. Розвиток операцій логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку
26. Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку під час роботи з цікавим математичним матеріалом
27. Розвиток просторових уявлень на заняттях конструювання у старших дошкільників
28. Розвиток розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі формування елементарних математичних уявлень
29. Розвиток часових уявлень. Уявлення часу у дітей старшого дошкільного віку
30. Розумовий розвиток дошкільників в процесі ознайомлення їх з формою предметів та геометричними фігурами
31. Роль дидактичних ігор та вправ як засобу формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку
32. Роль кількісних уявлень у старших дошкільників засобами інформаційних технологій
33. Роль математичної компетентності у житті дітей дошкільного віку

34. Самостійна математична діяльність дітей старшого дошкільного віку і формування просторово-часових уявлень
35. Формування елементарних математичних уявлень у дітей раннього віку
36. Формування елементарних математичних уявлень у процесі організованої та самостійної діяльності дітей дошкільного віку
37. Формування кількісних уявлень у дітей дошкільного віку засобами сюжетно-дидактичної гри
38. Формування навичок дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в процесі формування уявлень про величину та її вимірювання
39. Формування математичного словника дошкільників у процесі формування елементарних математичних уявлень
40. Формування просторово-часових уявлень дітей дошкільного віку у ході самостійної математичної діяльності
41. Формування уявлень про лічбу у дітей дошкільного віку в ході ігрової діяльності
42. Формування уявлень у дітей старшого дошкільного віку про геометричні фігури засобами дидактичних ігор і вправ

6.3. ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА

1. Види казок та їх вплив на розвиток мовлення дошкільників
2. Дидактична гра як засіб розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку
3. Дидактичні умови ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з літературними жанрами
4. Екскурсія як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку
5. Загадка як засіб розвитку описового мовлення дитини

6. Закономірності та принципи навчання дітей дошкільного віку рідної мови та мовленнєвого спілкування
7. Інноваційні підходи до організації роботи з розвитку мовлення в сучасному закладі дошкільної освіти
8. Інноваційні технології розвитку мовлення дошкільників
9. Класична музика як засіб розвитку експресивного мовлення старших дошкільників
10. Комунікативно-діяльнісний підхід до розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників
11. Мовленнєве спілкування як діяльність
12. Мовленнєвий компонент інтегрованого заняття
13. Мовленнєвий компонент свят і розваг у ЗДО
14. Музично-театралізована діяльність як засіб формування експресивного мовлення
15. Народна гра як засіб розвитку мовлення дошкільників
16. Організаційно-методичні аспекти роботи з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти
17. Організаційно-управлінський аспект розвитку мовлення дітей в умовах закладу дошкільної освіти
18. Організаційно-методичні аспекти формування мовленнєвих умінь старших дошкільників у повсякденному житті ЗДО
19. Організація роботи з дитячою книжкою в умовах сучасного закладу дошкільної освіти
20. Особливості невербальної комунікації у спілкуванні дошкільника з однолітками та педагогом
21. Особливості використання наочності у навчанні дітей грамоти
22. Особливості засвоєння граматичних форм мовлення в мовленнєво-ігровій діяльності

23. Особливості комунікативно-мовленнєвої діяльності старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти
24. Особливості мовленнєвого розвитку у різновіковій групі
25. Особливості організації роботи гуртка з навчання дітей грамоти
26. Особливості організації роботи з дитячою книжкою в сучасному закладі дошкільної освіти
27. Особливості спілкування дошкільників з дорослими та однолітками
28. Особливості створення розвивально-мовленнєвого середовища в закладі дошкільної освіти
29. Педагогічні умови роботи з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти
30. Педагогічні умови та шляхи оволодіння старшими дошкільниками морфологічною стороною мовлення
31. Педагогічні умови формування мовленнєвої готовності у дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі
32. Підготовка дітей до школи у лінгводидактичній спадщині В. Сухомлинського
33. Поетичні твори як засіб розвитку образного мовлення
34. Психолого-педагогічні умови роботи з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти
35. Реалізація індивідуального підходу у навчанні старших дошкільників грамоти
36. Розвивальне середовище як засіб формування мовленнєвої активності дітей дошкільного віку
37. Розвиток зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності
38. Розвиток здатності до словотворення у дітей старшого дошкільного віку

39. Розвиток комунікативних здібностей дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності
40. Розвиток мовлення дошкільників в образотворчій діяльності
41. Розвиток мовлення дошкільників засобами народних казок
42. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку засобами усної народної творчості
43. Словникова робота як складова мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку
44. Співпраця закладі дошкільної освіти й сім'ї у розвитку мовлення дошкільників
45. Становлення і розвиток дошкільної лінгводидактики як педагогічної науки
46. Театралізовані ігри як засіб формування виразності мовлення у дітей старшого дошкільного віку
47. Теоретичні основи формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до навчання в школі
48. Удосконалення мовлення старших дошкільників віку шляхом використання ілюстрацій
49. Форми організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей в умовах закладу дошкільної освіти
50. Формування виразності мовлення старших дошкільників засобами музичної гри
51. Формування діалогічного мовлення як умова успішної соціалізації дошкільника
52. Формування звукової культури мовлення засобами малих фольклорних жанрів
53. Формування інтересу старших дошкільників до змісту художніх творів

54. Формування комунікативних умінь дошкільників у музично-ігровій діяльності
55. Формування лексичної компетентності старших дошкільників у процесі сприйняття художніх картин
56. Формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку засобами дидактичних сюжетних картин
57. Формування оцінно-етичних суджень у процесі художньо-мовленнєвої діяльності
58. Формування мовленнєвих умінь дошкільників у поглядах Софії Русової
59. Формування мовленнєво-комунікативних здібностей дошкільників засобами української народної казки
60. Формування мовленнєво-творчих умінь на етапі дошкільного дитинства
61. Формування мовленнєвої особистості в умовах закладу дошкільної освіти
62. Формування монологічного мовлення у старших дошкільників.
63. Формування монологічного мовлення у процесі сприйняття картин живопису
64. Художньо-мовленнєва діяльність як засіб формування оцінно-етичних суджень
65. Шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей 5 року життя

6.4. ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА

1. Декоративна діяльність дітей за мотивами українських народних промислів у закладі дошкільної освіти
2. Декоративно-прикладне мистецтво як засіб художньо-естетичного виховання дошкільників (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)

3. Зображувальна діяльність дітей молодшого дошкільного віку в адаптаційний період
4. Зображувальна діяльність дітей раннього віку в адаптаційний період
5. Методи та форми розвитку творчих компетенцій дітей на заняттях з конструювання в закладі дошкільної освіти
6. Методика використання гри у образотворчій діяльності дошкільників (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)
7. Методика використання комп'ютерних технологій у організації та проведенні занять з образотворчої діяльності старших дошкільників
8. Методика використання старшими дошкільниками мотивів української народної орнаментики в апікаційній діяльності
9. Методика використання української народної казки на заняттях з образотворчої діяльності в закладі дошкільної освіти
10. Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з натюрмортом
11. Методика сюжетного малювання в закладі дошкільної освіти: виразність дитячих малюнків
12. Методика ознайомлення старших дошкільників з творчістю художників-ілюстраторів як засіб розвитку сюжетних композицій
13. Методика використання народознавчого матеріалу на заняттях з декоративного ліплення в закладі дошкільної освіти
14. Методика художнього конструювання з паперу в закладі дошкільної освіти
15. Природа як засіб художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)
16. Розвиток творчої уяви дітей дошкільного віку (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)
17. Способи використання ілюстративної графіки у роботі з дітьми дошкільного віку (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)

18. Способи використання української кераміки на заняттях із образотворчої діяльності дітей в закладі дошкільної освіти
19. Способи виховання інтересу до зображувальної діяльності у дітей молодшого дошкільного віку
20. Формування художньо-образотворчих навичок у старших дошкільників під час малювання натюрмортів
21. Формування ціннісного ставлення до творів мистецтва у дітей дошкільного віку (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)
22. Художньо-естетичне виховання дітей на заняттях з аплікації (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)
23. Шляхи розвитку зацікавлюючого малювання під час художньої творчості дошкільників (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)
24. Шляхи розвитку конструктивних компетенцій старших дошкільників у виготовленні рухливих іграшок
25. Шляхи розвитку художньо-зображувальних здібностей дошкільників засобами нетрадиційних технік образотворчості (вікова група – на вибір здобувача вищої освіти)

6.5. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

1. Використання загальнопедагогічних методів під час занять фізичними вправами дошкільників
2. Використання специфічних методів під час занять фізичними вправами дошкільників
3. Гігієнічні чинники як важливий засіб фізичного виховання дошкільників
4. Зв'язок різних видів виховання у процесі фізичного виховання

5. Естетичне виховання дітей засобами фізичного виховання
6. Методика навчання руховим діям дітей дошкільного віку
7. Методика та особливості загартовування дітей у дошкільний період
8. Природні чинники як важливий засіб фізичного виховання дошкільників
9. Проведення веселих стартів для дітей та батьків у закладі дошкільної освіти
10. Проведення днів здоров'я для дошкільників
11. Розвиток аеробної витривалості дошкільників
12. Розвиток гнучкості дошкільників під час занять фізичними вправами
13. Розвиток спритності дошкільників під час занять фізичними вправами
14. Розвиток швидкісних якостей дошкільників під час занять фізичними вправами
15. Стан розвитку фізичних якостей у сучасних дошкільників
16. Стан фізичного розвитку сучасних дошкільників
17. Фізична культура у формуванні здорового способу життя дітей (на прикладі туризму)
18. Фізичне виховання дошкільника у сім'ї
19. Фізичні вправи як основний та специфічних засіб фізичного виховання
20. Фізичний стан сучасних дошкільників
21. Форми та зміст діяльності різних інституцій у фізичному вихованні дошкільників
22. Характеристика загальнопедагогічних принципів фізичного виховання дошкільників
23. Характеристика масових спортивно-оздоровчих заходів для дітей у закладі дошкільної освіти
24. Характеристика специфічних принципів фізичного виховання дошкільників
25. Характеристика форм занять фізичними вправами у закладі дошкільної освіти

**РОЗДІЛ VII. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З
ВИБІРКОВОГО БЛОКУ ДИСЦИПЛІН ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА
«МОВА І ЛІТЕРАТУРА (АНГЛІЙСЬКА)»**

7.1. ШКІЛЬНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1. Автентичний матеріал як засіб формування англомовної фонетичної компетентності учнів початкових класів
2. Автентичні тексти як ефективний засіб забезпечення соціокультурного спрямування процесу навчання іноземної мови у початкових класах
3. Використання англомовного автентичного матеріалу у процесі формування аудитивної компетентності учнів початкових класів
4. Використання відео на уроках англійської мови в початковій школі
5. Використання дитячого фольклору на уроках англійської мови в початковій школі
6. Використання квестів на уроках англійської мови в початковій школі
7. Використання коміксів на уроках англійської мови в початковій школі
8. Використання методу асоціативних символів у процесі вивчення лексичного матеріалу на уроках англійської мови в 1-2 класах
9. Використання методу повної фізичної реакції у процесі формування іншомовної лексичної компетентності учнів початкових класів
10. Використання пісенного матеріалу на уроках англійської мови в початковій школі
11. Використання різних видів наочності у процесі формування іншомовної граматичної компетентності учнів початкових класів
12. Використання скоромовок як складової формування фонетичної компетенції на початковому етапі вивчення англійської мови
13. Використання PPP-методу у процесі навчання англійської мови учнів початкових класів

14. Використання TBL-методу у процесі навчання англійської мови учнів початкових класів
15. Граматичні казки як засіб формування іншомовної граматичної компетентності учнів початкових класів
16. Домашнє читання як ефективний засіб позакласного вивчення англійської мови учнями початкової школи
17. Ігрова діяльність у процесі навчання англійської мови учнів початкових класів на засадах компетентнісно орієнтованого підходу
18. Застосування арт-технології в початкових класах для підвищення мотивації вивчення англійської мови
19. Застосування технології «Storytelling» у навчанні англійської мови молодших школярів
20. Застосування технології «Mind map» у навчанні іншомовної лексики молодших школярів
21. Компетентнісно орієнтоване навчання читання англійською мовою учнів початкових класів
22. Мовленнєві вміння як засіб формування комунікативної компетентності в учнів початкових класів
23. Мовне портфоліо молодшого школяра як засіб контролю та самоконтролю під час вивчення англійської мови
24. Навчання діалогічного мовлення молодших школярів засобами ігрових технологій
25. Навчання монологічного мовлення на уроках англійської мови засобами проектної технології
26. Нетрадиційні форми уроку як один із засобів підвищення ефективності інтересу вивчення до англійської мови в початковій школі
27. Організація дистанційного навчання англійської мови в початковій школі

28. Організація освітнього процесу з англійської мови в 1-2 класах закладу загальної середньої освіти
29. Організація освітнього процесу з англійської мови в 3-4 класах закладу загальної середньої освіти
30. Організація самостійної діяльності учнів початкових класів у процесі компетентнісно орієнтованого навчання англійської мови
31. Особливості застосування ігрових технологій в процесі вивчення нової лексики на уроках англійської мови в початковій школі
32. Рольова гра як засіб інтенсифікації навчального процесу на уроках англійської мови в початковій школі
33. Розвиток діалогічного мовлення учнів початкових класів на уроках англійської мови
34. Тестовий контроль на уроках англійської мови в початковій школі
35. Технології організації самостійної роботи з домашнього читання в процесі вивчення англійської мови молодшими школярами
36. Фонетична зарядка на уроках англійської мови в початковій школі
37. Формування англомовної фонетичної компетентності учнів початкової школи з використанням відеоматеріалів
38. Формування вмінь монологічного мовлення на уроках англійської мови в початковій школі
39. Формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів із особливими освітніми потребами
40. Формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів засобами мультиплікації
41. Формування іншомовної писемної компетентності учнів початкових класів
42. Формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів початкових класів на уроках англійської мови

- 43. Формування ключових компетентностей Нової української школи на уроках англійської мови в 1-4 класах
- 44. Формування лексичної компетентності молодших школярів засобами казок на уроках англійської мови
- 45. Формування мовленнєвих вмінь учнів початкової школи засобами римівок на уроках іноземної мови
- 46. Формування соціокультурної компетентності молодшого школяра в процесі вивчення англійської мови засобами інформаційних технологій

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бахмат Н.В. Технологія підготовки та написання курсових робіт з фахових методик і технологій початкової освіти : навчально-методичний посібник / [авт.-уклад. Н.В. Бахмат]. Київ : Міленіум, 2018. 100 с.
2. Гавриленко О. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Ніка-Центр, 2008. 172 с.
3. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : Рута, 2019. 189 с.
4. Гудима Н.В., Ковальчук О.В. Актуальні проблеми початкової освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2019. 100 с.
5. Гурський В. А. Основи науково-дослідної діяльності студентів у їх професійній підготовці : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2006.
6. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF/>.
7. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник. 3-тє видання, перероблене та доповнене. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с.
8. Каньоса Н. Г. Актуальні проблеми початкової школи : навч. посібник / укладачі Н. Г. Каньоса, М. С. Гордійчук. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2015. 248 с.
9. Ковальчук Л. Моделювання науково-педагогічних досліджень: Навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 520 с. URL : <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Koval-chuk-L.-Modeliuvannia-naukovo-pedahohichnykh-doslidzhen-.Posibnyk.pdf>.

10. Концепція «Нова українська школа»: затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. No 988-р. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
11. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень : навчально- методичний посібник. Полтава : Оріяна, 2012. 183 с.
12. Курсова робота з педагогіки: методичні основи організації дослідження та орієнтовна тематика : навчально-методичний посібник. А. А. Сбруєва (заг. ред.). Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 227 с.
13. Мартиненко С. М., Осколова М. Д. Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики : навч.-метод. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. 144 с.
14. Методичні рекомендації до підготовки і захисту курсових робіт з фахових дисциплін здобувачами вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» / Дубяга С.М., Чорна В.В., Фефілова Т.В., Саєнко Ю.О. Мелітополь: МДПУ, 2020. 33 с.
15. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посібник. Видан. 5-е допов. і перероблене. Київ : ВАТ. «Білоцерківська книжкова фабрика», 2009. 670 с.
16. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.
17. Оліяр М. П., Русин Г. А., Червінська І. Б. Основи науково-педагогічних досліджень (модульно-рейтинговий підхід) : навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / М. П. Оліяр, Г. А. Русин, І. Б. Червінська. Івано-Франківськ : НАІР, 2013. 214 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk794104.pdf>.
18. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел згідно «Бюлетень ВАК України», № 5, 2009 [Електронний ресурс]. URL : http://www.zerkalov.kiev.ua/sites/default/files/literatura_kl.pdf.

19. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/l556-18>.
20. Словник базових понять з курсу «Педагогіка» : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів : вид. 2 – ге, доп. і перероб. / Укладач О.Є. Антонова. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2014. 100 с.
21. Типові освітні програми для 1–4 класів Нової української школи. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli/>.
22. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стереотип. Київ : Академвидав, 2009. 560 с.
23. Ярошук Л. Основи наукових досліджень: навч. посіб. 2-ге вид., оновл. Saarbrücken–Riga: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2019. 162 с. URL : <https://dspace.bdpu.org/bitstream/123456789/918/1/Yaroshchuk%20L.%20Osnovy%20naukovykh%20doslidzhen.pdf>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок титульної сторінки курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

КУРСОВА РОБОТА

з методики навчання мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі

(методики навчання математики в початковій школі,
методики навчання природознавства в початковій школі,
методики навчання суспільствознавства у початковій школі)
з теми:

.....

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Прізвище, ініціали _____

Керівник (ця): прізвище, ініціали,
науковий ступінь, вчений звання,
посада

Кількість балів _____
Національна шкала _____
Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

Кам'янець-Подільський – 2021

**Орієнтовний зміст курсової роботи з методики навчання мовно-
літературної освітньої галузі в початковій школі**

**З теми: МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ (за наявності)

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	5
1.1. Розгляд досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній літературі	5
1.2. Сучасний стан проблеми формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках української мови	10
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	16
2.1. Зміст, форми і методи формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках української мови	16
2.2. Методика формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках української мови	21
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	29
ДОДАТКИ	31
Додаток А (Назва)	
Додаток А (Назва)	

Приклади оформлення бібліографічного опису

(з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015)

Книги:

Один автор

1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.
2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.
3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.
4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.
5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.
6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.
7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.
8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.

Два автори

1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.
2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.

3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.
4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.
5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.
6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Три автори

1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.
2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.
3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.
4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

Чотири і більше авторів

1. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.
2. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.
4. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.

5. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.

Автор(и) та редактор(и) / упорядники

1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В.М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.
2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.
3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.

Без автора

1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.
2. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.
3. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
4. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П.М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.
5. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.
6. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.
7. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.
8. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.

9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.
10. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.
11. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.

Багатотомні видання

1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.
2. Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.
3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.
5. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.

Автореферати дисертацій

1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.
2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.

3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

Дисертації

1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.
2. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
3. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
2. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543.
3. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.
4. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141.
5. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.

6. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.
7. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.11.2020).
8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.

Архівні документи

1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.
2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Патенти

1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Препринти

1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).

2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).

Стандарти

1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.
3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

Каталоги

1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.
2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. Б-ка ім. В.Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.
3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.

Бібліографічні показники

1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. показч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.

2. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.
3. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).
4. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).
5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).

Частина видання: книги

1. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
2. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. Київ, 2009. С. 477–493.
3. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. Тридцать лет с экологическим правом : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.
4. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195– 197.

Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)

1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.
2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134-137.
3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. Формирование толерантного сознания в обществе : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.
4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.
5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211-212.

Частина видання: довідкового видання

1. Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.
2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.
3. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.

Частина видання: продовжуваного видання

1. Коломоець Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.
2. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212-218.
3. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153-159.
4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. Проблеми законності. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.

Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)

1. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
2. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. Юридичний вісник України. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.
3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.

Інший варіант

4. Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття // Право України. 2017. № 5. С. 71–79. 5. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії // Часопис Київського університету права. 2007. № 4. С. 88–92.

Електронні ресурси

1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&> (дата звернення: 15.11.2020).
2. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 20-27. URL : <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf>. (дата звернення: 15.11.2020).
3. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 115–118. URL : http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf. (дата звернення: 15.11.2020).
4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: <https://doi.org/10.15407/scin12.06.006>. (дата звернення: 15.11.2017).

Навчальне видання

Н.В. Бахмат, Н.В. Гудима

**КУРСОВА РОБОТА З ФАХОВИХ МЕТОДИК
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ
ТА ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА**

Навчально-методичний посібник

Підписано до друку 30.08.2021 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman Умовно-друковані арк. 9,5.
Обліково-видавничі арк. 8,7. Наклад 300 прим. Замовлення № 68

Видавництво «МІЛЕНІУМ» (Київ)
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.

Видавництво «МІЛЕНІУМ»
м. Київ, вул. Кирилівська, 60
Тел.: +38 (067) 849-34-60
Факс: +38 (044) 222-50-84
E-mail: milenium_ofis @ukr.net
